

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Valeria Gontsaruk

FÜÜSILISED ISIKUD TUBAKATOODETE KÄITLJATENA

Lõputöö

Juhendaja:

Kunnar Keres, Bac

Tallinn 2011

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2011
Töö pealkiri: „Füüsilised isikud tubakatoodete käitlejatena“	
Töö autor: Valeria Gontsaruk	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas.
<p>Lõputöö on kirjutatud teemal „Füüsilised isikud tubakatoodete käitlejatena“. Töö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 46 leheküljest (sisuline osa 44 lehekülge, lisad 2 lehekülge). Lõputöö koostamisel on kasutatud 28 allikat. Teema on aktuaalne, sest tubakatoodete osas soovitakse EL-s jõuda maksubaaside ja maksumäärade täieliku ühtlustamiseni kõigis liikmesriikides, mis kaotaks küll maksukonkurentsi liikmesriikide vahel, kuid oleks samas liigselt koormav hetkel madalama aktsiisimääraga liikmesriikide tubakatoodete jaehindadele.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on analüüsida füüsiliste isikute käitumist tubakatoodete käitlemisel. Selleks, et eesmärki saavutada on püstitatud järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. esiteks antakse ülevaate tubakatoodete tarbimisest Eestis; 2. teiseks autor analüüsib tubakaaktsiisimaksu Eesti Vabariigi eelarve ühe osana tulubaasis; 3. kolmandaks autor annab ülevaate suitsetamise levikikust Eestis, legaalsetest vs illegaalsetest sigaretidest; 4. neljandaks autor analüüsib süütegude jagunemist väär- ja kuritegude suhtes välispiiril ja sisepiiril. <p>Töös kasutatakse kvalitatiivset andmekogumismeetodit, täpsemalt kirjanduse, õigusaktide ning muude dokumentide kogumist ja analüüsi, mille põhjal kujuneb autori lähenemine uurimisprobleemile.</p> <p>Autor jõudis järelduseni, et võrdseks kohtlemiseks karistuspoliitiliselt sigarettide toimetamisel EL liikmesriigist tuleks kiiremas korras seadusesse sisse tuua korduvuse mõiste.</p>	
Võtmesõnad: tubakatooted, aktsiisimaks, sigaretid, tubakaaktsiis, toll, õigusaktid	
<i>Keywords: tobacco excise, tobacco products, customs control, explosive, custom</i>	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Kaitsemisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TUBAKATOODETE OLEMUS JA NENDE OSA RIIGIEELARVES.....	7
1.1. Tubakatoode mõiste ja tarbimine Eestis.....	7
1.2. Tubakaaktsiisimaks Eesti Vabariigi eelarve ühe osana tulubaasis.....	12
2. ERAISIKUD TUBAKATOODETE KÄITLJATENA SISEMAAL JA PIIRIL	29
2.1. Suitsetamise levik Eestis, legaalsed vs illegaalsed sigaretid.....	29
2.2. Süüteod sigarettide käitlemisel.....	36
KOKKUVÕTE.....	40
SUMMARY	42
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	43
LISA: ÜLEVAADE KOLME PIIRIPUNKTI SÜÜTEGUDE STATISTIKAST 2010. AASTAL.....	45

SISSEJUHATUS

Maksud on üheks oluliseks vahendiks turu reguleerimisel ning ühtlasi peamiseks tuluallikaks nii Euroopa Liidu (edaspidi EL) kui ka erinevate liikmesriikide eelarvetes. Ühtlustamaks kaupade vaba liikumist ühisturul on EL poolt pandud paika direktiivid aktsiisikaupade nomenklatuuri, maksuvabastuste ja minimaalsete maksumäärade osas. Samas on liikmesriikidele jäetud nimetatud maksu rakendamise osas suhteliselt suur pädevus, mistõttu ei ole aktsiisimaksud liikmesriikides kehtestatud ühesuguste määradega ning kohaldatud täpselt samasugustele kaupadele.

Teema valikul lähtus autor sellest, et teema on väga aktuaalne, kuna tubakatoodete osas soovitakse EL-s jõuda maksubaaside ja maksumäärade täieliku ühtlustamiseni kõigis liikmesriikides, mis kaotaks küll maksukonkurentsi liikmesriikide vahel, kuid oleks samas liigselt koormav hetkel madalama aktsiisimääraga liikmesriikide tubakatoodete jaehindadele. Samas on tubakaaktsiisi laekumise osas olemas tõsine „maksuauk“, mille taga on just füüsiliste isikute seadusevastane käitumine tubakatoodete käitlemisel sh. salakaubaveol. Seetõttu on madalama aktsiisimääraga liikmesriikidele nagu Eesti, Läti, Leedu, Poola, Bulgaaria, Kreeka, Ungari ja Rumeenia antud üleminekuperiood ning vastav miinimummäär kriteerium peab olema täidetud 2018. aasta alguseks.

Eesti riigi probleem seisneb selles, et EL siseselt maksumäär küll ühtlustatakse, kuid endiselt jääb alles maksukonkurents kolmandate riikidega, mistõttu on võimalik, et ka Eestil võib tubakaaktsiisi laekumine hoopiski langeda. Aktsiisimaksu tõustes on illegaalsete sigarettide osakaalu suurenemine tõenäoline.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida füüsiliste isikute käitumist tubakatoodete käitlemisel.

Selleks, et eesmärki saavutada on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Esiteks antakse ülevaate tubakatoodete tarbimisest Eestis.
2. Teiseks autor analüüsib tubakaaktsiisimaksu Eesti Vabariigi eelarve ühe osana tulubaasis.
3. Kolmandaks autor annab ülevaate suitsetamise levikikust Eestis, legaalsetest vs illegaalsetest sigarettidest.

4. Neljandaks autor analüüsib süütegude jagunemist väär- ja kuritegude suhtes välispiiril ja sisepiiril.

Autor kasutab kvalitatiivset andmekogumismeetodit, täpsemalt kirjanduse, õigusaktide ning muude dokumentide kogumist ja analüüsi, mille põhjal kujuneb autori lähenemine uurimisprobleemile. Teostatakse ka võrdlev ajalooline analüüs, mille alusel autor loob kogutud materjalide vahelise võrdluse ja seejärel annab prognoosi 2011 aastaks.

Lõputöö on jaotatud kaheks osaks, mis omakorda jagunevad kaheks alapeatükiks. Töö esimese osas käsitletakse tubakatoode olemust ja nende osa riigieelarves. Esimeses alapeatükis tutvustab autor sissejuhatavalt tubakatoode mõistet ja selle olemust, et anda erinevate tubakatoodealaste teadmistega isikutele tubakatoode käitlemisest üldistav ülevaade. Teises aga tubakaaktsiisimaksust Eesti Vabariigi eelarve ühe osana tulubaasis. Autor toob välja tubakatoode tunnuseid, turu ja tarbimise spetsiifikat, mis määravad ära aktsiisiga maksustatavate tubakatoode koguse, kirjeldab tubakatoode tarbimist. Tubakatoode tarbimine on levinud probleem Eestis ja selle vähendamiseks pole efektiivsemat ega kindlamat vahendit kui õige maksupoliitika ja efektiivne järelevalve turul toimuva eest selleks volitatud asutuste poolt.

Teine peatükk käsitleb eraisikuid tubakatoode käitlejatena sisemaal ja piiril. Salakauba vedu on üheks suureks probleemiks Eestis, kuna legaalsete sigarettide tarbimine väheneb ja illegaalsete sigarettide osakaal kasvab. Et tuua esile toimunud muutused läbi aegade, oleks vaja kokku võtta legaalsete vs illegaalsete sigarettide tarbimise põhjuseid ja osakaalu. Esimeses alapeatükis antakse ülevaade suitsetamise levikust Eestis, legaalsed sigaretid vs illegaalsed sigaretid. Teises alapeatükis autor annab ülevaate süütegudest sigarettide käitlemisel.

Tubakaaktsiisi mõju tubakatoode tarbimisele on Sisekaitseakadeemia finantskolledžis lõputöö raames käsitlenud Angela Sööt. Küll aga ei kattu käesoleva töö eesmärk 2008. aastal kirjutatud lõputöö „Tubakaaktsiisi mõju tubakatoode tarbimisele“ sisuga. Kuigi töö sisu on sarnane, on kolme aasta jooksul toimunud tõsised seadusandlikud muudatused tubakatoode käitlemisel ja ühe olulisema seadusemuudatusena on lõpuks saanud lahenduse „suure koguse“ määratlus süütegude puhul.

Käesolevas töös autor kasutab mõistet “tubakatoode aktsiis”, mida on otstarbekas seda piiritleda. Tubakatoode aktsiisina peab käesoleva töö autor silmas eelnimetatud tubakatoodele kohaldatavat fikseeritud ja/või proportsionaalset aktsiisimäära.

Lõputöös toetub autor nii võõrkeelsele kui eestikeelsele erialakirjandusele. Kasutatavateks allikateks on peamiselt Eesti Vabariigi seadused, ja valdkonda puudutavad artiklid.

1. TUBAKATOODETE OLEMUS JA NENDE OSA RIIGIEELARVES

1.1. Tubakatoode mõiste ja tarbimine Eestis

Esimeses alapeatükis tutvustab autor sissejuhatavalt tubakatoode mõistet ja selle olemust, et anda erinevate tubakatoodete alaste teadmistega isikutele tubakatoodete käitlemisest üldistav ülevaade. Selleks toob autor välja tubakatoode tunnuseid, turu ja tarbimise spetsiifikat, kirjeldab tegureid, mis vähendavad tubakatoodete tarbimist.

Tubakas on taim, mis kuulub perekonda *Nicotiana*. Tubakatoode on kas täielikult või osaliselt tubakast valmistatud toode suitsetamiseks, närimiseks, imemiseks või ninna tõmbamiseks. Tubakatooted rühmitatakse suitsetatavateks ja suitsuvabadeks tubakatoodeteks. Suitsetatavate tubakatoodete liigid on sigaret, sigar, sigarillo, närimistubakas ning suitsetamistubakas alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse tähenduses.¹ Suitsuvabade tubakatoodete liigid on närimistubakas ning muu tubakatoode, mille eesmärgipärasel tarvitamisel ei teki suitsu².

Sigar ja sigarillo, kui neid saab sellisena suitsetada ja kui need on nende omadusi ja tavalisi tarbijaootusi arvestades eranditult mõeldud sellisena suitsetamiseks, on alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse mõistes looduslikust tubakast välimise ümbrislehega tubakarullid ja tubakarullid, mille tädissegu koosneb vartest puhastatud purustatud tubakast ning mille välimine ümbrisleht on taastatud tubakast ja sigarile omast värvi, kattes täielikult toote, sealhulgas filtri, kuid mitte suuotsa selle olemasolu korral, kusjuures toote ühiku mass ilma filtri või suuotsata on vähemalt 2,3 grammi ja mitte rohkem kui 10 grammi ning toote pikkusest vähemalt ühe kolmandiku ümbermõõt on vähemalt 34 millimeetrit.³

Sigaret käesoleva seaduse mõistes on paberkesta pandud peeneks lõigatud valmistubakast suitsetamistarve. Sigaretiks loetakse ka tubakarull, mis on suitsetatav selliselt, nagu see on ja mis

---

¹ Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 04.12.2002, jõustunud 01.04.2003 - RT I 2003, 2, 17 ... RT I, 30.12.2010, 6, §16.

² Maksud.ee koduleheküljel, „Tubakaaktsiis“ (2008), <www.maksud.ee/tubakaaktsiis/07> (28.03.2011).

³ Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, *supra nota* 1.

ei ole sigar ega sigarillo. On pandud lihtsate mittetööstuslike vahenditega paberist hülssi või keeratud lihtsate mittetööstuslike vahenditega paberisse.⁴

Suitsetamistubakas käesoleva seaduse mõistes on tarbimisvalmiks töödeldud tubakas, mis on peeneks lõigatud või muul viisil purustatud või mis on keeratud või pressitud kangideks ja on suitsetamiskõlblik täiendava töötlemiseta ja on jaemüüki suunatud tubakajäätmed, mis ei kuulu sigari ja sigarillo, sigareti toodete hulka ja mida on võimalik suitsetada.⁵

Sigarettideks keeratavaks suitsetamistubakaks loetakse suitsetamistubakat, mille kaalust moodustavad rohkem kui 25 protsenti tubakaosakesed ristlõikega alla 1,5 millimeetri. Sigarettideks keeratavaks suitsetamistubakaks loetakse ka suitsetamistubakat, mille kaalust moodustavad rohkem kui 25 protsenti tubakaosakesed ristlõikega üle 1,5 millimeetri ja mida müüakse sigarettideks keeramiseks.

Närimistubakas on närimiseks ettenähtud ning selleks sobivalt pressitud tarbimisvalmis tubakas⁶. Tubakatoodete käitlemiseks loetakse tubakatoote valmistamist, töötlemist ja pakendamist (ehk tootmist). Tubakatootega kauplemist ja tubakatoote hoidmist, ladustamist või edasitoimetamist kaubanduslikul eesmärgil või kaubanduslikus koguses.⁷

Käesolevas töös autor käsitleb Eesti tubakatoodete turu ja tarbimise spetsiifikat, mis määravad ära aktsiisiga maksustatavate tubakatoodete koguse. Tubakatoodete tarbimise all käesolevas töös autor mõtleb sigarettide, sigarite, sigarillode, sigarettide keeramiseks mõeldud peeneks lõigatud tubaka ja muude suitsetamistubakate suitsetamist.

Tubakatoodete tarbimise mõjutamisel on oluline roll nii tarbijal, tootjal kui valitsusel. Valitsusel on võimalik reguleerida tubakatoodete tarbimist erinevate meetmetega. Tubaka tarbimise leviku vähendamise meetmeid võib liigitada mitmel viisil. WHO (Maailma Tervishoiu Organisatsioon) rühmitab sekkumise kahte peamisesse rühma:

1. Meetmed, mille eesmärgiks on tubaka nõudluse vähendamine:
  - hinna ja aktsiisi meetmed;
  - kaitse passiivse suitsetamise mõjude eest;
  - tubakatoodete regulatsioon ja koostise avaldamine;

---

⁴ *Ibid*, §16.

⁵ Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, *supra nota* 1.

⁶ *Ibid*.

⁷ Maksud.ee kodulehekülj, *supra nota* 2.

- pakendamine ja märgistamine;
- haridus, kommunikatsioon, koolitus ja avalikkuse mõju;
- teadmiste tõstmine;
- üldised tubaka reklaami, propageerimise ning sponsorluse keelud ja piirangud;
- tubakasõltuvusest vabanemise meetmed.

2. Meede, mille eesmärgiks on tubakaga varustamise vähendamine:

- salakaubaveo tõkestamine on tõendatavalt peamine pakkumisepoolne meede.⁸

Eeltoodud meetmeid võib käsitleda teguritena, mis mõjutavad tubakatoodete tarbimist. Kõige efektiivsem vahend mõjutamaks tubakatoodete tarbimist ja selle kasutamise lõpetamist on tubakatoodete hinna tõstmine läbi olulise maksutõusu.⁹ Tubakatoodete tarbimise vähendamiseks pole aga efektiivsemat ega kindlamat vahendit kui õige maksupoliitika, seega on kõige olulisemaks just hinna- ja aktsiisimeetmed, kuid selle tõhusust vähendavad tootemarkide soodushinnad, madala maksumääraga riigid, välisriikides ostureisidel käimine, madalama maksumääraga tubakatoodete tarbimine, tubaka salakaubavedu ja piraattubakas ehk siis tubakas, mida toodetakse ilma õiguste valdajate lubadeta.

EL on tubakatoodete maksustamise küsimustega tegelenud juba üle 30 aasta. EL tasemel on küll tubakatoodete maksustamise ühtlustamise osas üht-teist saavutatud, kuid suureks probleemiks on endiselt asjaolu, et tubakatoodete hind ja nendele kehtestatud maksud erinevad suuresti EL liikmesriikide lõikes.¹⁰ Näiteks üks rahvusvaheliselt tuntud sigaretimargi pakk maksab 2011. aasta aprillis Saksamaal 4,70 eurot, Suurbritannias 6.81 ja Eestis 3 eurot.

Maailmapanga väitel on hinnatõus kõige tõhusam ja tasuvam tubakatoodete tarbimist tõkestav abinõu, seda eriti just noorte ja teiste madala sissetulekuga inimeste seas, kes on sunnitud hinnamuutustele reageerima. Kõrge sissetulekutasemega riikides väheneb 10%-lise hinnatõusu korral tubakatoodete tarbimine ca 4%. Tubakatoote hind mõjutab nii suitsetamise alustamist kui ka suitsetamise mahajätmist. Juba pikemat aega suitsetavate inimeste puhul võib järjepideva

⁸ Habicht, J., Lipand, A., *Tervishoiutöötajate roll. Tubaka tarbimise leviku vähendamisel*, (Tallinn: Tervise Arengu Instituut, 2006), 1-40, lk 13.

⁹ Jha, P., Chaloupka, F. J., Moore, J., *Disease control priorities in developing countries. Tobacco addiction*, (Washington (DC): World Bank, 2006), 869–885, lk 875.

¹⁰ Luk Joossens, "Tubakatoodete maksustamine Euroopa Liidus" (2010), <<http://ro-ro.help-eu.com/pages/Tubakatoodete-maksustamine-Euroopa-Liidus-pressroomcommdetails-995-5-9.html>> (26.03.2011).

hinnatõusu mõju märgata alles pikemas perspektiivis, sest käitumismuutus väljakujunenud nikotiinisõltuvusest vabanemiseks on aeganõudev protsess.¹¹

On küll tõestatud, et kõrgemad maksud toovad kaasa tubakatoodete tarbimise leviku vähenemise, kuid seda mõju vähendavad järgmised tegurid:

- Sigarettide asendamine käsitsi rullitavate sigarettidega/suitsetamistubakaga.

Enamikes EL liikmesriikides on käsitsi rullitav suitsetamistubakas maksustatud madalama maksumääraga kui sigaretid. Sigarethinna tõus võib tuua kaasa ülemineku tubaka tarbimisele. Rullitava tubaka maksumäär tuleks võrdsustada sigarettide maksumääraga vältimaks tarbijate üleminekut ühe tubakatoote tarbimiselt teisele.

- Odavamate hindadega naaberriikides ostureisidel käimine on sagenenud.

Hinnatõusu mõju vähendab ka asjaolu, et üha sagedamini on hakatud tubakatooteid ostmas käima odavamate hindadega naaberriikides. Tubakatoodete puhul võib täheldada, et turistide poolt soetatud kogused ei mõjuta väga oluliselt aktsiisilaekumist. Näiteks käivad soomlased sageli ostureisidel Eestis. On välja arvatud, et igal aastal käiakse Soomest Eestis ca 2,5 miljonil ostureisil. Praegu on kehtestatud reisijale kaasasolevaks maksuvabaks piirnormiks 10 pakki sigarette, mis piirab oluliselt välismaalaste tubakatoodete ostusid Eestis.

- Piraatsigarettide ja salakaubana sissetoodavate sigarettide osakaalu suurenemine.

Uue nähtusena on Euroopas esile kerkinud piraatsigarettide turg. Piraatkaupade turuosa suurus on raske täpselt määratleda, kuid on selge, et mõnedes EL riikides on piraatsigarettide turuosa kasvamas.¹²

Salakauba vedu on üheks suureks probleemiks Eestis. Suur osa tubakaaktsiisist jääb riigil saamata, kuna turul ringleb palju salakaubana sissetoodud sigarette, mis on palju odavamad kui legaalsed sigaretid. Praktika jooksul on töö autor isiklikult kokku puutunud erinevate salasigarettide käitlemise juhtudega. Tegemist oli suurte kogustega mille realiseerimise kohaks pidi olema Eesti. Avastatud sigaretid olid Vene Föderatsiooni või Valgevene maksumärkidega.

Näiteks, 13. juulil 2010 aastal olid kinni peetud neli meest, keda kahtlustati rohkem kui 3,5 miljoni sigareti salakaubaveos Filipiinidelt Eestisse ja siit edasi Rootsi. Samuti isikut X kahtlustati sigarettide käitlemise korra rikkumises. Nimelt korraldas X erinevate tema kontrolli all olevate Eesti äriühingute nimelt salasigarettide vedu. Sellisel viisil korraldati ligikaudu kahe miljoni illegaalse sigareti toimetamine Leedust Eestisse ja siit edasi Suurbritanniasse. Riigiprokurööri sõnul

---

¹¹ Luk Joossens, "Tubakatoodete maksustamine Euroopa Liidus", *supra nota* 10.

¹² Habicht, J., Lipand, A., *Tervishoiutöötajate roll. Tubaka tarbimise leviku vähendamisel, supra nota* 34.

teenivad kurjategijad sellise tegevusega ebaseaduslikku tulu, mis peaks maksude näol laekuma hoopis riigikassasse. Kokku oleks selliste koguste sigarettide pealt pidanud Eesti riigikassasse laekuma üle 383473 eurot aktsiisi- ja tollimaksu.¹³

Kahjuks selliseid juhtumeid on päris palju. Näiteks, auto pakiruumist leidis politseinik üle 2000 pakki salasigarette või dokumentide kontrolli ajal hakkasid politseinikule silma salongis olnud kilekotid. Sisu ettenäitamisel selgus, et kottides oli Vene maksumärkidega 393 pakki sigarette.¹⁴

Üheks riski maandavaks teguriks illegaalse kaubanduse piiramisel on tubakatoodetele loodud maksumärkide süsteem. Vastavalt seadusele¹⁵ on maksumärk aktsiisikaubale või selle müügipakendile kinnitav erilistele turvalisusnõuetele vastav eritunnus, mis tõendab aktsiisi maksmist ja mille abil saab kontrollida, kas tegu on seadusega lubatud toodetega või mitte. Tubakatoodete maksumärgi kujundus kehtestatakse käesoleva määruse lisaga 1. Maksumärgi mõõtmed on 20 korda 44 millimeetrit¹⁶. Tarbijad aga pole alati huvitatud maksumärgi päritolust. Samuti alati jääb võimalus maksumärgi võltsimiseks. Võltsimise piiramiseks, maksumärgid peavad olema kõrge kvaliteediga, seerianumbritega ja kinnitatud pakile kile alla nii, et see puruneks, kui pakk avatakse.¹⁷

Tuginedes eeltoodud erialakirjandusele mõjutavad tubakatoodete tarbimist autori arvates nõudlusepoolsetest teguritest eelkõige tubakatoodete jaehind, tarbijate käitumine, valitsusepoolsed piirangud, rahvastiku sissetulek. Pakkumisepoolsetest teguritest avaldavad tarbimisele mõju eeskätt illegaalsete tubakatoodete jaehind ning kättesaadavus ja naaberriikides kehtiv tubakatoodete hind.

Võttes kokku eelpool toodut võib öelda, et tubakatoodete tarbimine on levinud probleem Eestis ja selle vähendamiseks pole efektiivsemat ega kindlamat vahendit kui õige maksupoliitika. Samuti tubakatoodete tarbimise mõjutamisel oluline roll on tarbijal, tootjal ja valitsusel. Tubaka leviku vähendamise meetmeid võib liigitada kahte rühma: nõudluse vähendamine ja tubaka varustamise vähendamine. Uue nähtusena on aga esile kerkinud piraatsigarette turg, mille üheks riski

---

¹³ Justiitsministeerium, „Salasigarette rahvusvahelises veos kahtlustatavad peeti kinni“, (13.07.2010) <www.prokuratuur.ee/50846>, (28.03.2011).

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, *supra nota* 1, § 11¹.

¹⁶ Alkoholi ja tubakatoodete maksumärkide kujundus, tubakatoodete maksumärkide liigid, maksumärkide väljastamise, nendest loobumise ning tubakatoodete maksumärkide lähetamise kord, maksumärkide saatelehe vorm ja selle täitmise kord, 12.04.2006 nr 26, jõustunud 01.07.2006 –RTL 2006, 36, 632... RT I, 02.12.2010, 7 §1.

¹⁷ Sunley, E. M., Yurekli, A., Chaloupka F. J., *The design, administration, and potential revenue of tobacco excises*, (Oxford University Press, 2000), 409-426, lk 418.

maandavaks teguriks on maksumärkide süsteem. Et aga töö sisu oleks veelgi lihtsamini mõistetav, annab autor teises alapeatükis ülevaate tubakaaktsiisimaksust Eesti Vabariigi eelarve ühe osana tulubaasis.

1.2. Tubakaaktsiisimaks Eesti Vabariigi eelarve ühe osana tulubaasis

Tubakaaktsiis on üks paljudest maksudest. Pidevad muudatused regulatsioonides viitavad aga liikmesriikide tugevale tahtele luua ühtse maksusüsteemi ja eelkõige kooskõlas toimiv liit.

Tubakatooted on üheks kolmest EL-s enam reguleeritud aktsiisi objektiks. Seda just tänu antud toodete kasutamisele kaasnevale suurele riskiohule inimeste tervise seisukohast. Riik reguleerib tubaka tarbimist maksustamise abil põhjendades tihtipeale vajadusega mõjutada tarbijate käitumist, vähendades sellega inimestele kahjulikult mõjuvate kaupade tarbimist. Tubakatoodete tarbimist püütakse vähendada, samas kui tarbimine püsib samal tasemel ja tubakaaktsiisi tõstetakse, siis suurenevad laekumised eelarvesse.

Üheks riigipoolseks turu reguleerimise instrumendiks on maksud, millega mõjutatakse majandussubjektide käitumist ning mis on ühtlasi ka suurimaks tuluallikaks kõikide riikide eelarvetes. Maks on rahaline kohustus, mille kehtestamise aluseks võivad olla nii fiskaalsed kui ka reguleerivad eesmärgid. Üks vanemaid makse, mida tunti juba kõige varasemates maksusüsteemides on aktsiis, mida võeti kaupade mõõdu või kaalu järgi. Keskaegses Euroopas moodustasid mitmesugused tollid ja aktsiisid põhilise osa linnade ja linnriikide maksutuludest, maapiirkondades kasutati pearaha, kümnist ja maamaksu.¹⁸

Autori arvates aktsiisimaksu olulisemaks funktsiooniks on piirata sotsiaalselt kahjulike kaupade tarbimist, kuid lisaks on antud maks ka heaks sissetulekuallikaks riikide eelarvetes. Aktsiisimaksu kehtestatakse mingile tootele, mille tarbimine ei ole elutähtis. Näiteks, aktsiisimaksuga on Eestis maksustatud alkohol, tubakatooted, kütus ning elektrienergia. Aktsiisiga maksustatavate kaupade hulka tavaliselt ei kuulu esmatarbekaubad, kuigi neid tarbitakse palju. Riik kehtestab aktsiisimaksu, et läbi kõrgema hinna vähendada suitsetajate arvu ja tarvitavad kogust.

---

¹⁸ Lasse, L., „Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest“, *MaksuMaksja* (2007), nr 6/7, 1-74, lk 40-43.

Aktsiisid on tarbimismaksud, millega maksustatakse teatud konkreetset kaubagruppi. Kui käibemaksu võib pidada universaalseks tarbimismaksuks, siis aktsiisid on täiendavateks erimaksudeks käibemaksu kõrval.¹⁹

Aktsiisiga maksustatud kaubad maksustatakse üldises korras käibemaksuga, kusjuures aktsiis suurendab käibemaksuga maksustatavat väärtust. Aktsiise ei saa maksutehnilises mõttes siiski vaadelda käibemaksu lisaprotsendina, sest aktsiiside administreerimine toimub omaette eeskirjade kohaselt, mis ei ole käibemaksuarvestusega seotud. Aktsiis jääb tarbijale varjatumaks kui käibemaks, sest müüja ei näita arvetel kauba hinnas sisalduvat aktsiisi.²⁰

Tänu sellele, et aktsiisi objekt on üksikud kaubagrupid, on väga levinud aktsiisist kõrvalehoidumise viis salakaubavedu ja illegaalne tootmine. Sellepärast on aktsiisikaupade tollikontroll karmim ning samuti kehtivad selliste kaupade müügi ja hoidmise kohta tavapärasest karmimad reeglid.²¹

Aktsiis on kaudne maks, mis on enamasti rakendatud spetsiifiliste kaupade toodangule ja müügile (nt tubakatooted ja alkohol). Aktsiisimaks koormab võrdselt kõiki määratud kaubagruppi kuuluvaid tooteid, sõltumata nende päritolust või tootmisviisist. Kuna aktsiisi näol on tegemist maksuga, siis kujundab aktsiisipoliitika vastavate kaubagruppide hinnapoliitikat.

Aktsiisimaksu ja -määrade põhjenduseks on esitatud põhimõtet, et aktsiisitulud peavad teatud määral korvama antud toodete kasutamisest tarbijale ja ühiskonnale tekitatud kahjud ja negatiivsed mõjud. Seejuures peavad maksukoormust kandma just antud toodete tarbijad (aktsiis sisaldub hinnas). Aktsiisituluga kui kompensatsiooniga võidakse finantseerida heastavat ja ennetavat tegevust nagu tervishoidu, keskkonnakaitset jms.²²

Aktsiisi kui riigi tuluallika pikaajalist populaarsust (eriti defitsiidieelarve olukorras) saab seletada asjaoluga, et tooted, mille suhtes maksu rakendatakse, on enamasti väheelastse nõudlusega. Seega hinnamuutused ei mõjuta oluliselt kaupade nõudlust ning maksukoormust on võimalik jätkuvalt kasvatada. Sisuliselt on võimalik maksukohustust vähendada, ostes vähem antud toodet või teenust, kuid näiteks paljudel suitsetajatel on raske loobuda oma harjumusest, hoolimata selle kahjulikkusest või hinnatõusust. Samas võib siiski täheldada aktsiiside suurendamise järel

---

¹⁹ Lasse, L., „Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest“, *supra nota* 18.

²⁰ *Ibid.*

²¹ Tõnis Elling, „Aktsiisid“ (2010), <<http://stud.sisekaitse.ee/Elling/Maksususteem/aktsiisid.html>> (27.02.2011).

²² Ahermaa, E., *Tubakaaktsiisi harmoneerimisega kaasnevad muutused Eesti majanduses*, (Tallinn: Eesti Konjunkturiinstituut 2002), lk 5.

mõningast aktsiisikaupade müügi ja nende tarbimise vähenemist. Konkurentsivõime aspektist vaadatuna on oluline, kuidas on maksustatud asenduskaubad (millised on maksustamise meetodite ja maksumäärade erinevused).

Sarnaselt käibemaksuga kuuluvad aktsiisid kaudsete maksude hulka. Maksukoormust kannab lõpptarbija, kes kasutab aktsiisikaupa ettevõtlusväliselt, kuid maksu koguvad ja maksjad on ettevõtjad, kes kaupu toodavad või impordivad. Tarbimist maksustatakse toote hinna tõstmise kaudu. Aktsiisiga maksustatakse üldjuhul tarvitataavaid asju. Tuntakse ka otseseid tarbimismakse, mida maksavad näiteks sõiduautode või kinnisvara omanikud vara soetamise või kasutamise pealt.²³

Erinevalt käibemaksust aktsiis on ühetasandiline maks. See tähendab, et aktsiisikohustus tekib vaid üks kord kas kauba tootmisel või Eestisse toomisel (täpsemalt küll aktsiisilaost väljastamisel) ja hilisematel müügi etappidel mingit täiendavat maksustamist enam ei toimu. Kuna aktsiisimäärad ei sõltu maksuobjekti väärtusest, vaid on fikseeritud kauba ühiku kohta (erand on tubakaaktsiis, milles osa maksust on seotud toote maksimaalse lubatud jaehinnaga), siis puudub ka vajadus hilisemaid müügi etappe maksustada.²⁴

Aktsiisidel on lisaks tavapärasele fiskaalsele eesmärgile märgatav tarbimist piirav ja turgu reguleeriv iseloom. Aktsiisidega piiratakse tervisele või keskkonnale ohtlike kaupade tarbimist. Aktsiisi kogumist võib põhjendada ka näiteks vajadusega koguda täiendavat raha maksustatavate kaupade tarvitamisest tingitud kulutuste katteks (nt alkoholismist põhjustatud haiguste ravi, teede ehitus). Aktsiiside kaudu püütakse mõjutada tarbijate eelistusi, näiteks eelistama lahjemaid alkohoolseid jooke või keskkonnale ohutumaid kütust.²⁵

Aktsiiside kehtestamisel lähtutakse samuti maksevõimelisuse põhimõttest aktsiisiga maksustatavad kauba ei kuulu tavaliselt esmatarbekaupade hulka, kuigi neid tarbitakse palju. Aktsiisikaupade tarvitamine annab tunnistust isiku maksevõimest ning aktsiisidega maksustamine on üldiselt ühiskonnas aktsepteeritav ning vastab inimeste ettekujutusele õiglasest maksustamisest. Tihti on aktsiisid täitnud luksuskaupade maksu funktsiooni. Aktsiisidega maksustamisel kehtivad kõik tarbimismaksu üldised põhimõtted, nagu neutraalsuse põhimõte (kauba maksustamine ei tohi sõltuda müüja või tootja isikust) ja sihtkohamaa printsiipt (maksustamine toimub kauba tarbimiskohas). Sellest tuleneb näiteks, et kui aktsiisikaup eksporditakse või tarvitamiseks

---

²³ Lasse, L., „Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest“, *supra nota* 8.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*

kõlbmatu kaup hävitatakse maksuhalduri kontrolli all, siis tuleb rakendada maksuvabastust või aktsiis tagastada.²⁶

Aktsiisi kui tarbimismaksu üks põhimõte on see, et maksustamine ei tohi sõltuda kauba päritolust. Eestis toodetud, teistest EL liikmesriikidest Eestisse sisseveetud ja kolmandatest riikidest imporditud kaubad maksustatakse ühtemoodi. Selle tunnuse poolest erinevad aktsiisid tollimaksust. Aktsiisi eesmärk on maksustada konkreetse kauba tarbimist kauba päritolust sõltumata, samas kui tollimaksu eesmärk on maksustada just importi või eksporti, et anda sel viisil eeliseid kodumaisele tootjale. Taasiseseisvumise algusaastatel rakendati Eestis kodumaisele õllele ja tubakatoodele soodsamaid aktsiisimäärasid, kuid EL ja Maailma Kaubandusorganisatsiooni (edaspidi WTO) nõudel oli seadusandja sunnitud importkauba diskrimineerimisest loobuma. Eestis maksustatakse aktsiisiga alkoholi, tubakatooteid, kütust, elektrit ja pakendit.²⁷

Tubakatooted on üheks kolmest EL enam reguleeritud aktsiisi objektist. Seda just antud toodete kasutamisega kaasnevale suurele riskiohule inimese tervise seisukohalt. Riigipoolset vajadust reguleerida tubaka tarbimist maksustamise abil põhjendatakse tihtipeale vajadusega mõjutada tarbijate käitumist, vähendades sellega inimeste kahjulikult mõjuvate kaupade tarbimist.

Suitsetamise kahjulikkust näitab juba asjaolu, et WHO andmetel on suitsetamine seotud vähemalt 25 haiguse tekkega ning suitsetamist peetakse üheks suurimaks suremuse põhjustajaks maailmas. Mõningate ekspertarvamuste ja uuringute kohaselt on Eestis igal aastal tubaka tarbimisest tingitud haigestumisi ligikaudu 3000 juhtu ning suremuse struktuuris moodustab sigarettidest põhjustatud surmajuhtumite arv 1/5 juhtudest aastas. Arvuliselt tähendab see umbes 10 surmajuhtumit päevas.²⁸

Eisialgne tubakaaktsiisi põhistruktuur ühenduses kehtestati 1972. aastal direktiiviga 72/464/EMÜ. Aastatel 1972–1978 muudeti seda direktiivi 13 korda. Teine direktiiv (79/32/EMÜ) võeti vastu 1978. aasta lõpus. Lõpuks muudeti mõlemat direktiivi ühtse turu programmi raames direktiiviga 92/78/EMÜ. Kõik need direktiivid on praeguseks koondatud ühte konsolideeritud teksti (3. oktoobri 1994. aasta KOM(94) 355). Maksustatavad tubakatoodete rühmad on sigaretid, sigarid ja

---

²⁶ Tõnis Elling, „Aktsiisid“, *supra nota* 11.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ Paat G., Aaviksoo, A., *Suitsetamisest loobumise nõustamisteenuste hindamine*, (Tallinn: Poliitikauuringute Keskus PRAXIS, 2009), lk 6

sigarillod, suitsetamistubakas (sigarettideks keeratav peeneks lõigatud valmistubakas) ning muu suitsetamistubakas.²⁹

Proportsionaalne aktsiisimäär on protsent sigarettide maksimaalsest jaehinnast ning fikseeritud aktsiisimäär on summa sigareti, sigarillo, sigari või kilogrammi suitsetamis- või närimistubaka kohta.

Sigarettide puhul peab maks koosnema jaemüügi maksimumhinna põhjal arvestatavast proportsionaalsest aktsiisist ning tooteühikult arvestatavast eriaktsiisist. Mõlemad määrad peavad kõikide sigarettide puhul ühesugused olema ning erimäär tuleb kehtestada „kõige levinuma hinnakategooria sigarettide alusel”. Selgete kriteeriumide kehtestamine on siiski osutunud raskesti lahendatavaks probleemiks. Direktiivis sätestatakse, et struktuuri harmoneerimise lõppetapis peaks tasakaal eriaktsiisi osa ja proportsionaalse aktsiisi osa vahel (sh aktsiisile lisatav käibemaks) olema kõikides liikmesriikides ühesugune.³⁰

Tubakatoodete aktsiisimäär peab vastama EL liikmesriikidele kehtestatud alammääradele. Tulenevalt liitumislepingust on Eesti võtnud kohustuseks järk-järgult ühtlustada sigarettide ja suitsetamistubaka aktsiisimäärasid EL kohustusliku alammääradega. Sigarettide ja suitsetamistubaka aktsiisi alammäärade rakendamiseks anti Eestile üleminekuperiood 31. detsembrini 2009. aastal.³¹

Sigarettide aktsiisi alammäär peab vastama kolmele tingimusele. Esiteks, sigarettide üldine aktsiis (koguseline aktsiis ja väärtuseline aktsiis, välja arvatud käibemaks) moodustab vähemalt 57% tarbimisse lubatud sigarettide kaalutud keskmisest jaemüügihinnast. Teiseks, olenemata kaalutud keskmisest jaemüügihinnast ei tohi see aktsiis olla väiksem kui 73 eurot 1000 sigareti kohta ja kolmandaks, aktsiisimäär peab koosnema fikseeritud määrast, milleks on 38,35 eurot ja proportsionaalsest määrast, mis on 33% sigarettide maksimaalsest jaehinnast, kusjuures fikseeritud määr ei tohi olla alla 5% ega üle 55% kogu maksukoormuse (käibemaks ja aktsiis) summast kokku.³²

---

²⁹ Mäkipää, A., „Alkoholi- ja tubakaaktsiis“ (2006), <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/tax/article_7323_et.htm> (12.03.2011).

³⁰ Mäkipää, A., „Alkoholi- ja tubakaaktsiis“, *supra nota* 29.

³¹ Raamatupidamis uudiste portaali, „Tubakaaktsiis“ (2009), <www.rup.ee/est/content/view/2064> (21.03.2011).

³² Nõukogu Direktiiv 2010/12/EL, millega muudetakse direktiive 92/79/EMÜ, 92/80/EMÜ ja 95/59/EÜ tubakatoodete suhtes kohaldatava aktsiisi struktuuri ja määrade osas ning direktiivi 2008/118/EÜ, 16.02.2010.

Ülejäänud tubakatoodete puhul on võimalus kohaldada kas proportsionaalset aktsiisimaksu või koguselist aktsiisimaksu või eelneva kahe kombinatsiooni, kus on olemas nii väärtuseline kui ka koguseline element. Sigaritele ja sigarillodele on EL poolt kehtestatud alammääraks 11 eurot 1000 ühiku kohta või 5% jaehinnast ning suitsetamis- ja närimistubaka alammääraks on 36% jaehinnast või 32 eurot 1000 ühiku kohta³³. Seega peale sigarettide ei ole teiste tubakatoodete puhul aktsiisimaksu summa kohustusliku iseloomuga, vaid aktsiisimäära kehtestamisel võib arvestada ka ainult osakaaluga jaehinnast.

Kuni 2010. aasta lõpuni oli EL-i hilisemalt siirdunud riikidel võimalus kehtestada madalamat aktsiisimäära kui EL direktiivid seda ette nägid. Liiga järsk nõuetele vastava aktsiisimäära kehtestamine on tarbijale liigselt koormav ning suurendab illegaalse kaubanduse osakaalu. 1. jaanuari 2011. aasta seisuga oli Eestis sigaretiaktsiisi puhul nimetatud 73 euro nõue täidetud. Rahandusministrite vahelise kokkuleppe kohaselt ning sigarettide aktsiisimäär peab olema aastaks 2012 7 euro võrra kõrgem ehk siis vähemalt 80 eurot. Aastaks 2014 peab aktsiisimäär olema juba 90 eurot. Madalamate aktsiisimääradega liikmesriikidele nähakse taas ette üleminekuperioodi kuni 2018. aastani. Üleminekuperiood on hädavajalik, sest vastasel juhul ei vastaks sigarettide hinnatõus elatustaseme tõusule ja oleks turule liigselt koormav ning tagajärjeks võib olla oluline illegaalse kaubanduse mahu suurenemine.³⁴

Viimase 19 aasta jooksul on Eesti vabariigis kehtestatud tubakaaktsiisi määrad teinud läbi ülisuured muudatused, mis on oluliselt kergitanud ka tubakatoodete hinda.

Taasiseseisvumisjärgse esimese tubakaaktsiisi seaduse võttis EV Ülemnõukogu vastu 8. juulil 1992. aasta ja see jõustus alates sama aasta 1. augustist. Selles kehtestati tubakaaktsiis üksnes imporditud tubakatoodetele (ehk siis Eestis valmistatud tubakatooted olid aktsiisivabad) ja tubakaaktsiisi määr määratletud järgmiselt: „Tubaka aktsiisimäär on 40%, tubakatoodete aktsiisimäär 70% ostuhinnast makse- ja saatedokumentide järgi. Viimaste puudumisel või nendes näidatud ilmselt madaldatud hinna puhul võetakse aktsiisiga maksustamisel tubaka ja tubakatoodete ostuhinnaks keskmine müügihind riigis, kust tubakas ja tubakatooted imporditi“.³⁵

---

³³ *Ibid.*

³⁴ Council of the European Union, „Agreement on a reform of excise duties on cigarettes and other tobacco products“ (10.11.2009), <www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/111018.pdf> (27.03.2011).

³⁵ Eesti Majanduslugu, „Tubakaaktsiis“ (2009),

<www.eestimajandus.ee/moodul.php?moodul=CMS&Komponent=Lehed&id=304&sm_id=448> (19.03.2011).

Kaks aastat hiljem, 29. juulil 1994 võttis EV Riigikogu vastu uue tubakaaktsiisi seaduse, mis jõustus 1. jaanuaril 1995. Esmakordselt seati selle seadusega sisse maksumärk, ilma milleta on tubakatoodete müük Eestis keelatud. Hilisema seaduseparandusega pikendati ilma maksumärgita tubakatoodete müügiluba kuni 1995. aasta veebruari lõpuni. Kusjuures tubakaaktsiis kehtestati nüüd ka Eestis valmistatud tubakatoodetele. Kõnealuse seadusega tehti veel üks oluline muudatus: kui sinnani pidi kogu tubakaaktsiis laekuma otse riigieelarvesse, siis nüüd tuli 3% laekunud aktsiisist kanda üle Eesti Kultuurkapitalile. Seaduse lisas olid eraldi välja toodud ajutised, kuni 31. detsembrini 1995 kehtivad aktsiisimäärad, ning ka pärast selle tähtaja möödumist kehtima hakanud aktsiisimäärad(vaata tabel 1):

Tabel 1: Kehtivad aktsiisimäärad (kroonid) (Autori poolt koostatud³⁶)

Tubakatoode	Kuni 31.12.1995	Alates 1.01.1996
Karp 20 sigaretiga (filtriga)	1	3
Karp 20 sigaretiga (filtrita)	0.50	3
Karp 20 paberossi	1	3
Karp 20 sigarilloga	3	3
1 sigar	3	3
50 grammi suitsetamis-, nuusk- või närimistubakat	3	3

3. detsembril 1996 tegi EV Riigikogu tubakaaktsiisi seaduses muudatuse, mille kohaselt tuli varasema 3% asemel kanda Eesti Kultuurkapitalile 3,5% laekunud tubakaaktsiisist, kusjuures 0,5% pidi minema Kultuurkapitali koosseisu kuuluvale kehakultuuri ja spordi sihtkapitalile.³⁷

22. oktoobril 1997 võttis EV Riigikogu vastu tubakaaktsiisi seaduse muudatuse (vt tabel 2), mis kehtestas alates 1. jaanuarist 1998 uued tubakaaktsiisi määrad:

Tabel 2: Tubakaaktsiisi määrad (kroonid) (Autori poolt koostatud³⁸).

Tubakatoode	Alates 1.01.1998
Karp 20 sigaretiga(nii filtriga kui ka ilma)	4.50
Karp 20 paberossiga	4.50
Karp 20 sigarilloga	4.50
1 sigar	4.50
50 grammi suitsetamis-, nuusk- või närimistubakat	4.50

³⁶ Eesti Majanduslugu, „Tubakaaktsiis“ (2009),

<www.eestimajandus.ee/moodul.php?moodul=CMS&Komponent=Lehed&id=304&sm_id=448> (20.04.2011).

³⁷ *Ibid.*

³⁸ *Ibid.*

25. novembril 1998 võttis EV Riigikogu vastu tubakaaktsiisi seaduse muudatuse, mis kehtestas etapiti uued aktsiisimäärad (vaata tabel 3) alates 1. jaanuarist 1999 ja 1. juulist 1999:

Tabel 3: Aktsiisimäärad (kroonid) (Autori poolt koostatud³⁹).

Tubakatoode	Alates 1.01.1999	Alates 1.07.1999
Karp 20 sigaretiga	5	5.50
Karp 20 paberossiga	5	5.50
Karp 20 sigarilloga	5	5.50
1 sigar	5	5.50
50 grammi suitsetamis-, nuusk- või närimistubakat	6.35	7

21. juunil 1999 tegi EV Riigikogu tubakaaktsiisi seaduses muudatuse, mis lükkas seni 1. juulist 1999 kehtima hakkama pidanud aktsiisimäärade kehtestamise edasi 1. jaanuarile 2000.

18. aprillil 2001 võttis EV Riigikogu vastu tubakaaktsiisi seaduse muudatuse, millega muudeti seni kehtinud põhimõtted tubakaaktsiisi määra kehtestamisel:

- Sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud määrast 1000 sigareti kohta ja sigarettide maksimaalse jaehinna alusel arvutatud proportsionaalsest määrast. Fikseeritud määr on 150 krooni ja proportsionaalne määr on 21% sigarettide maksimaalsest jaehinnast.
- Sigarillode aktsiisimäär on 650 krooni 1000 sigarillo kohta.
- Sigarite aktsiisimäär on 5000 krooni 1000 sigari kohta.
- Suitsetamis-, nuusk- ja närimistubaka aktsiisimäär on 160 krooni 1 kilogrammi tubakatoote netokaalu kohta.⁴⁰

4. detsembril 2002 võttis EV Riigikogu vastu alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse, millega muutus kehtetuks sinnani eraldi kehtinud tubakaaktsiisi seadus. Uus aktsiise ühtsena käsitlev seadus hakkas kehtima 1. aprillist 2003. Uute põhimõtete järgi kehtestatud aktsiisimäärad olid sõnastatud järgmiselt:

- Sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud määrast 1000 sigareti kohta ja sigarettide maksimaalse jaehinna alusel arvutatud proportsionaalsest määrast. Fikseeritud määr on 175 krooni ja proportsionaalne määr on 23 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast. Alates 2003. aasta 1. juulist on fikseeritud määr 210 krooni ja proportsionaalne määr 24 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast.

³⁹ Eesti Majanduslugu, „Tubakaaktsiis“, *supra nota* 36.

⁴⁰ *Ibid.*

- Sigarillo aktsiisimäär on 750 krooni 1000 sigarillo kohta. Alates 2003. aasta 1. juulist on sigarillo aktsiisimäär 1000 krooni 1000 sigarillo kohta ning alates Eesti liitumisest EL on sigarillo aktsiisimäär 2500 krooni 1000 sigarillo kohta.
- Sigari aktsiisimäär on 5000 krooni 1000 sigari kohta. Alates Eesti liitumisest EL on sigari aktsiisimäär 2500 krooni 1000 sigari kohta.
- Suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär on 180 krooni 1 kilogrammi vastava tubakatoote kohta. Alates 2003. aasta 1. juulist on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 220 krooni 1 kilogrammi tubakatoote kohta.⁴¹

17. detsembril 2003 muutis EV Riigikogu koos alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse muutumisega taas ka tubakaaktsiisi määrasid:

- Sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud määrast 1000 sigareti kohta ja sigarettide maksimaalse jaehinna alusel arvutatud proportsionaalsest määrast. Fikseeritud määr on 210 krooni ja proportsionaalne määr on 24 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast. Alates 2004. aasta 1. juulist on fikseeritud määr 240 krooni ja proportsionaalne määr 25 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast.
- Sigari ja sigarillo aktsiisimäär on 2500 krooni 1000 sigari või sigarillo kohta.
- Suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär on 220 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta. Alates 2004. aasta 1. juulist on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 240 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta.⁴²

23. novembril 2004 muutis EV Riigikogu veel kord seadust ning koos sellega ka tubakaaktsiisi määrasid järgmiselt:

- Sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud määrast 1000 sigareti kohta ja sigarettide maksimaalse jaehinna alusel arvutatud proportsionaalsest määrast. Fikseeritud määr on 240 krooni ja proportsionaalne määr 25 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast. Alates 2005. aasta 1. juulist on fikseeritud määr 275 krooni ja proportsionaalne määr 26 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast, alates 2006. aasta 1. juulist on fikseeritud määr 315 krooni ja proportsionaalne määr 27 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast, alates 2007. aasta 1. juulist on fikseeritud määr 360 krooni ja proportsionaalne määr 28 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast ning alates 2008. aasta 1. juulist on fikseeritud määr 405 krooni ja proportsionaalne määr 29 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast.

---

⁴¹ Eesti Majanduslugu, „Tubakaaktsiis“, *supra nota* 36.

⁴² *Ibid.*

- Suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär on 240 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta. Alates 2005. aasta 1. juulist on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 280 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta, alates 2006. aasta 1. juulist on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 320 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta, alates 2007. aasta 1. juulist on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 360 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta ning alates 2008. aasta 1. juulist on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 400 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta.⁴³

7. detsembril 2005 muutis EV Riigikogu taas seadust ja koos sellega ka sigarettide aktsiisimäära. Selle uue seaduse alusel sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud määrast 1000 sigareti kohta ja sigarettide maksimaalse jaehinna alusel arvutatud proportsionaalsest määrast. Fikseeritud määr on 275 krooni ja proportsionaalne määr 26 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast. Alates 2006. aasta 1. juulist on fikseeritud määr 360 krooni ja proportsionaalne määr 28 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast ning alates 2007. aasta 1. juulist on fikseeritud määr 405 krooni ja proportsionaalne määr 29 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast.⁴⁴

14. juunil 2006 EV Riigikogus vastuvõetud seadusemuudatus kohendas eelpool nimetatud löiku nii - sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud määrast 1000 sigareti kohta ja sigarettide maksimaalse jaehinna alusel arvutatud proportsionaalsest määrast. Fikseeritud määr on 275 krooni ja proportsionaalne määr 26 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast. Alates 2008. aasta 1. jaanuarist on fikseeritud määr 360 krooni ja proportsionaalne määr 28 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast.

14. juunil 2007 muutis EV Riigikogu kõigepealt tubakaaktsiisi reguleeriva seaduse nime, mis nüüdsest kõlas nii: alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus. Sisse viidi aga ka järjekordsed muudatused tubakaaktsiisi määrades:

- Sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud määrast 1000 sigareti kohta ja sigarettide maksimaalse jaehinna alusel arvutatud proportsionaalsest määrast. Fikseeritud määr on 360 krooni ja proportsionaalne määr 28 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast. Alates 2008. aasta 1. juulist on fikseeritud määr 500 krooni ja proportsionaalne määr 31 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast.

⁴³ Eesti Majanduslugu, „Tubakaaktsiis“, *supra nota* 36.

⁴⁴ *Ibid.*

- Suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär on 360 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta. Alates 2008. aasta 1. juulist on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 400 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta, alates 2009. aasta 1. juulist on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 455 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta ning alates 2010. aasta 1. jaanuarist on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 501 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta.⁴⁵

6. novembril 2008 EV Riigikogus vastuvõetud seaduseparandusega anti tõlgendus nn ülipikkadele sigarettidele - kui sigareti pikkus ilma filtri või lipsuta (suuotsikuta) on üle üheksa sentimeetri, siis peetakse selle sigareti iga kuni üheksasentimeetrist osa eraldi sigareteks.

26. novembril 2009 kehtestas EV Riigikogu seadusemuudatusega järgmised tubakaaktsiisi määrad, mis hakkasid kehtima alates 1. jaanuarist 2010:

- Sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud määrast 1000 sigareti kohta ja sigarettide maksimaalse jaehinna alusel arvutatud proportsionaalsest määrast. Fikseeritud määr on 637 krooni ja proportsionaalne määr 34 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast.
(1¹) Sigarettidelt makstakse aktsiisi käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud määra alusel, kuid mitte vähem kui 1202 krooni 1000 sigareti kohta.
- Sigari ja sigarillo aktsiisimäär on 3000 krooni 1000 sigari või sigarillo kohta.
- Suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär on 873 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta.⁴⁶

27. oktoobril 2010 kehtestas EV Riigikogu seadusemuudatusega järgmised tubakaaktsiisi määrad, mis hakkasid kehtima alates 1. jaanuarist 2011:

- Sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud määrast 1000 sigareti kohta ja sigarettide maksimaalse jaehinna alusel arvutatud proportsionaalsest määrast. Fikseeritud määr on 38,35 eurot ja proportsionaalne määr 33 protsenti sigarettide maksimaalsest jaehinnast.
(1¹) Sigarettidelt makstakse aktsiisi käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud määra alusel, kuid mitte vähem kui 73 eurot 1000 sigareti kohta.
- Sigari ja sigarillo aktsiisimäär on 191,73 eurot 1000 sigari või sigarillo kohta.
- Suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär on 55,79 eurot ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta.⁴⁷

⁴⁵ Eesti Majanduslugu, „Tubakaaktsiis“, *supra nota* 36.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, *supra nota* 1, § 56

Tubakaaktsiisi tulu ühe sigaretipaki kohta on Eestis võrreldes teiste liikmesriikidega üks madalamaid, samas on viimase 20 aasta jooksul toimunud tubakatoote aktsiisiga maksustamisel väga olulisi muudatusi nii määrade, regulatsiooni kui maksustruktuuri osas. Olulisemate maksumäärasid puudutavate muudatustena võib välja tuua alljärgnevad otsused:

- 1995. aastal hakati tubakatoote aktsiisimäära osas rakendama kauba vaba liikumise printsiipi. See tähendab, et Eestis toodetud tubakatooteid hakati maksustama sama määra alusel kui imporditud tubakatooteid. Varasemalt kehtis oma maa toodangule madalam aktsiisimäär;
- kuni 01.06.2001. aastani kohaldati Eestis sigaretiaktsiisi fikseeritud määra alusel, kuid Riigikogus 18.04.2001. aastal vastu võetud Tubakaaktsiisi seaduse alusel hakkas kehtima kahekomponendiline aktsiisimäär;
- alates 01.01.2010. aastast on lisandunud proportsionaalse aktsiisimäära rakendamise puhul kriteerium, et see ei tohi olla väiksem kui 1001,40 krooni (ehk 64 eurot) /1000 tk kohta.

Tubakatoote aktsiisimaksu määrad on perioodi 1992–2011. aasta jooksul väga oluliselt kasvanud. Näiteks 1997. aastal kehtinud sigareti aktsiisimäära alusel ühelt sigaretipakilt keskmiselt laekuva aktsiisitulu ja käesoleval 2011. aastal ühelt sigaretipakilt saadava keskmise aktsiisi tulu vahe on rohkem kui 1,17 eurot. Seega on viimase 20 aasta jooksul aktsiis enamlevinud sigaretipaki pealt tõusnud lausa 686%. Teisest küljest ka muud tarbijahinnad ning elanikkonna sissetulekud on nimetatud perioodil oluliselt kasvanud, mistõttu pole selline maksutõusu kasv tarbijale koormav olnud. Samuti ei ole tubakatoote aktsiisimäära muutused olnud järsud, vaid need on toimunud praktiliselt igal aastal ja järk-järgult.

Eestis peab 2018. aastaks olema sigarettide aktsiisimaksu miinimummäär vähemalt 90 eurot, mis tähendab, et ühe sigaretipaki pealt laekuks aktsiisi ligikaudu 0,34 eurot rohkem kui käesoleval 2011. aastal. Arvestades, et 2010. aastast muutus pidi toimuma kaheksa aasta jooksul, ei ole 41 protsendiline muutus väga suur. Alates 1. jaanuarist 2011. aastast tõsteti tubakaaktsiisi 20 protsendi võrra. Samas varasema perioodi 1992-2010.aasta sigaretipaki pealt laekuva aktsiisitulu muutus 0,19 eurost 1,28 euroni ei muuda tõenäoliselt legaalset tarbimist samamoodi, kui muutus 1,28 eurost ligikaudu 1,78 euroni. Arvestades lisaks veel, et Vene Föderatsioonist ja Valgevenemaalt võib soetada sigarette hetkel rohkem kui poole madalama hinnaga, siis suure tõenäosusega langeb legaalne müük veelgi.

Tubakaaktsiisi tulu on riigieelarvesse aktsiisina kokku laekuv summa konkreetse tooteühiku, so tüki või kg kohta. Riigieelarve on riigi ühe aasta raha ja muu finantsvara sissetulekute ja

väljaminekute plaan, mille alusel kasutavad põhiseaduslikud institutsioonid ja Vabariigi Valitsus riigile laekuvat raha erinevate poliitikate elluviimiseks. Volituse laekuva raha kasutamiseks annab Vabariigi Valitsusele Riigikogu, kes riigieelarve seadusena heaks kiidab.

Riigieelarve koostamise õiguslikeks alusteks on põhiseadus, riigieelarve seadus ning tulude kogumise ja kulude tegemise sisulise kujunemise aluseks on riigi eelarvestrateegia ja valitsemisalade arengukavad, mis omakorda koondavad mitmesuguseid valdkondlikke arengukavasid.

Riigieelarve on otseses tähenduses riigi eelarve ehk riigieelarve koondab kõikide ministeeriumide, põhiseaduslike institutsioonide ning Riigikantselei eelarved ning ei hõlma kõikide valitsussektori institutsioonide (kes otseselt või kaudselt maksutulude arvelt oma tegevusi ellu viivad) eelarveid. Lisaks riigile kuuluvad valitsussektorisse ka kohalikud omavalitsused, Eesti Haigekassa, Eesti Töötukassa ja mitmed muud avalik-õiguslikud institutsioonid (näiteks ülikoolid ja haiglad), samuti mõningad riigi omanduses olevad äriühingud ning sihtasutused ja mittetulundusühingud.

Vaatamata asjaolule, et riigieelarve sisaldab endas vaid riigi tulusid, kulusid ja finantseerimistehinguid, on riigieelarve koostamisel vältimatu arvestada muude valitsussektori institutsioonide tegevusega ning seda seetõttu, et üheks peamiseks fiskaalpoliitika edukuse mõõdupuuks on valitsussektori (mitte riigieelarve) eelarvepositsiooni näitaja (ülejääk, tasakaal või puudujääk).⁴⁸

Tubakaaktsiisi tulu riigieelarves moodustab keskmiselt 2,31% kogu Eesti maksutuludest. Sigarettide hind kerkib, kuna tõstetakse aktsiisimaksu ning suure tõenäosusega suureneb pikemas perspektiivis ka tubakaaktsiisi laekumine. Omaette küsimus on kuidas muutuvad tarbimisse lubatud kogused. Sigarettide legaalne tarbimine, millelt laekub tubakaaktsiis, on enim mõjutatud hinnamuutustest kui kogu sigarettide tarbimine. Riigieelarvesse laekunud alkoholi- ja tubakaaktsiisist eraldatakse alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse (edaspidi ATKEAS) §29 lg 2 kohaselt 3,5% Eesti Kultuurkapitalile, sealhulgas 0,5% Kehakultuuri ja spordi sihtkapitalile.

2011. aasta perioodil 1.jaanuarist -31.märtsini 2011 laekus tubakaaktsiisi 28 804 796 eurot, praeguseks on täidetud 20.9%, ehk 2011. aastaks on planeeritud 137 821 993,39 eurot.⁴⁹

⁴⁸ Rahandusministeerium, „Riigieelarve“ (2010), <www.fin.ee/riigieelarve?id=99173> (08.04.2011).

⁴⁹ Maksu- ja Tolliamet, „Riigieelarve tasumise eelarve“ (2011), <www.emta.ee/index.php?id=1376> (09.04.2011).

Tubakaaktsiisi tasuti 2010. aasta lõpuks 1.8 miljardit krooni (115 041 702 eurot) ehk 98% eelarves kavandatust. Võrreldes 2009. aastaga laekus 2010. aastal tubakaaktsiisi 294 miljonit krooni (18 403 750 eurot) ehk 14.1% vähem. Riigieelarvesse 2009. aastal laekus 133 445 453 eurot ehk 115%. Tubakaaktsiisi laekumist mõjutas otsus kehtestada vana maksumärgiga sigarettidele alates 2011. aastast kolmekuuline müügi piirang. Otsuse tulemusel varuti 2010. aasta lõpus vähem tubakatooteid kui prognoosides ja eelarves eeldatud.⁵⁰

2008. aastal laekus tubakaaktsiisi kokku 1,5 miljardit krooni (ehk 97 124 213 eurot), mis on 116 protsenti eelarves ja lisaeelarves kavandatust. Detsembris laekus sellest 145 miljonit krooni (9 267 248 eurot). Võrreldes 2007. aastaga vähenes aastane laekumine 9,5 miljoni krooni (6 071 656 eurot) ehk 0,6 protsendi võrra, mille põhjuseks on eelkõige suurte varude soetamine enne aktsiisitõuse 2008. aasta alguses ning keskel.

Vaatamata maksulaekumise vähenemisele aastases võrdluses, kujunes laekumine siiski oodatust kõrgemaks (vaata tabel 4). See viitab asjaolule, et tubakaaktsiisi määrade tõus ei ole tarbijaid pannud suitsetamisharjumusi muutma.⁵¹

Tabel 4: Tubakaaktsiisi laekumised eelarvesse (eurodes)⁵² (Autori poolt koostatud).

Aasta	Laekus (eurodes)	Laekus %	Kavandatud
2005	78 966 159	97,8%	80 742 493
2006	77 213 882	96,7%	79 848 895
2007	97 733 487	118,1%	82 754 857
2008	97 124 213	116%	83 727 769
2009	133 445 453	115%	116 039 524
2010	115 041 703	98%	117 389 492
2011	123 860 619	89,9%	137 821 993

Enamus tubakaaktsiisist laekub riigieelarvesse tavapäraselt sigarettidelt. Eestis on tubakaaktsiisi laekumise trend riigieelarvesse järjest suurenenud, mille peamiseks põhjuseks on maksumäärade pidev tõus. Tubakaaktsiisi laekumise analüüsimisel tuleb arvesse võtta, et see on tarbimisse lubamisest kuuajalise nihkega. ATKEAS § 25 p 2 kohaselt on aktsiisilaopidaja ja registreeritud kaupleja kohustatud maksma aktsiisi hiljemalt maksustamisperiodile järgneva kalendrikuu 15. päeval. Kuni 2005. aastani tubakaaktsiisi laekumine järk järgult suurenes koos aktsiisimäära suurenemisega. 2006 ja 2007 aastal maksumäär ei muutunud ja sellest tulenevalt oli 2006.aastal laekumine praktiliselt sama kui 2005. aastal.

⁵⁰ Rahandusministeerium, „Ülevaade majanduse olukorrast, riigieelarve tulude laekumisest ning riigieelarveliste vahendite kasutamisest seisuga 31.12.2010“ (25.01.2011), <www.fin.ee/riigieelarve?id=99173> (10.04.2011).

⁵¹ Maksud.ee kodulehekül, „Planeeritud aastases maksutulust laekus riigieelarvesse 95,7 protsenti,“ (2008), <www.maksud.ee/planeeritud-aastasest-maksutulust-laekus-riigieelarvesse-957-protsenti/01/> (07.04.2011).

⁵² Maksu- ja Tolliamet, „Riigieelarve tasumise eelarve“ (2011), <www.emta.ee/index.php?id=1376> (09.04.2011)

Vähenedmine on olnud 2%, mille üheks põhjuseks võib olla sigarettide jaehindade tõus, mis keskmiselt tõusid sama palju kui varasematel aastatel, kui tõsteti sigarettide aktsiisi. Eriti kõrge oli tubakatoote aktsiisilaekumine 2007 ja 2009 aastal, mis oli tingitud eelmise aasta alguses rakendunud kõrgemast aktsiisimäärast ning sellest, et 2008. aastal langes tubakatoote aktsiisilaekumine märgatavalt tänu kahele maksutõusule. Näiteks 2009.aasta detsembris laekus ligi 16,7% kogu aasta tubakaaktsiisist, mis oli ligikaudu 2 korda rohkem kui kuus keskmiselt. Aktsiisilaepidajad deklareerisid tubakatoote tarbimisse ja tasusid aktsiisi madalama maksumäära alusel, kuigi reaalselt jaekaubandusse ja tarbijani jõudis kaup hilinemisega ning ajal, kui kehtis juba kõrgem maksumäär. Seega maksumäära tõus ei mõjuta mitte ainult muutusi legaalses tarbimises, vaid ka tubakatoote aktsiisilaepidajate käitumises. Enne maksutõusust tarbimisse lubamine järsult tõuseb ning peale aktsiisimäära tõusu tarbimisse lubamine esimestel kuudel vastupidiselt märgatavalt langeb, kuid pikema perioodi jooksul hakkab see järk-järgult tõusma.

2011. aasta perioodil 1. jaanuarist -31.märtsini 2011 laekus tubakaaktsiisi 28804797 eurot, ehk märtsikuu lõpu seisuga on täidetud 20.9% planeeritust eelarvest, kogu loodetav tubakaaktsiisi laekumine eelarvesse on 137821993 eurot. Autor otsustas teha prognoosi, kas 2011 aastal tubakaaktsiisi laekub 100% ulatuses eelarves kavandatust või mitte. Arvutades kolme kuu keskmise: $28804797 / 3 = 9601599$ eurot saame laekumise ühe kalendrikuu kohta keskmiselt. Kolme kuu laekumise põhjal saame väita, et tubakaaktsiisi laekub kuus keskmiselt 6.96% planeeritud eelarvemahust. Selleks, et olla kindel eelarve 100% laekumises, peaks igakuine laekumine olema keskmiselt 8,33% kuus kogu aasta planeeritust. Alates 1. aprillist tõsteti tubakaaktsiisi 10% võrra, see tähendab, et esimese kvartali kuu keskmise summale tuleb lisada 10% aktsiismaksu tõus $9\ 601\ 599 * 10\% = 10\ 561\ 758$. Saadud summat tuleb korrutada 9 kuuga ja saame prognoositava laekumise, $10\ 561\ 758 * 9 = 95\ 055\ 822$

Kokku liites laekunud kolme kuu aktsiisimaksu 28 804 797 ja prognoositava üheksa kuu laekumise 95 055 822 saame kogu aasta tubakaaktsiisi laekumiseks 123 860 619. Tehtud arvutuse põhjal jääb planeeritust puudu 13 961 311 ehk 10,1% planeeritud tubakaaktsiisi maksust. Autori arvates on olemasolevate andmete põhjal puudujääk suur ja selle summa laekumine on küsitav. Aasta kolme esimese kuu laekumises kajastub kindlasti ka varude soetamine soodsama hinnaga enne aprillikuu hinnatõusu, mille põhjustas aktsiisimaksu tõus. Statistiliste andmetest lähtuvalt on eelnevate aastate aktsiisimaksu laekumine suurem detsembrikuudel ja ületab teiste kuude aritmeetilist keskmist, kuid vaatamata sellele võib prognoosida eelarve mittetäitumist planeeritud mahus.

Märkimisväärne on asjaolu, et maksumäära muutuse suurus ei mõjuta eelnevat tubakaaktsiisi deklareerimise suurust. Näiteks, 2005. aasta ja 2010. aasta jaanuaris oli maksumäära muutus proportsionaalselt väiksem kui 2008. aasta juulis, kuid eelnevalt deklareeritud tubakatoodete aktsiisi tõus oli oluliselt järsem. Põhjus on tõenäoliselt selles, et 2008. aastal oli kaks maksutõusu järjest ning tootjad ei varunud teisele maksutõusule eelneval kuul nii palju kommertsilattu kui 2005. aasta ja 2010. aasta maksutõusudele eelnevatel perioodidel.

Tõustes maksumäärasid, autori arvates, riigieelarve tulud hetkeks küll suurenevad, kuid pikemas perspektiivis jääb osa maksust riigi eelarvesse laekumata seoses koguste vähenemisega, kuna oluline roll on piiriäärsetes piirkondades maksukonkurentsil ja kogu Eestis illegaalsel kaubandusel. Võib öelda, et tubakaaktsiisi laekumine küll suureneb seoses sigarettide aktsiisimäära tõusuga, kuid tarbimisse lubatud sigarettide kogused vähenevad. Põhjuseks ei ole suitsetamise tarbimise vähenemine või mahajätmine, vaid naaberriikide odavamad hinnad ja illegaalse turuosa suurenemine

Legaalsete tubakatoodete kvaliteet on paljude tarbijate arvates küsitav, rääkimata illegaalsetest. Näiteks, tarbijad nurisesid Eestis müüdavate Philip Morrisse sigarettide- Marlboro, L&M ning Bondi kvaliteedi üle ning kahtlustavad, et firma müüb Eesti turul teadlikult kehvema kvaliteediga sigarette kui näiteks Soomes või USA-s. Tarbijate sõnul on suur vahe, kas tõmmata originaalset Marlborot või nn Leedu oma. Väidetavalt vahe on selles, et Leedu Marlborol enne süütamist on veider ja harjumatu lõhn, see põleb ebahühtlaselt ja halvasti, sisaldab jämedaid tubakaosi, kas või varretükke, ja vähem lisaaineid (nagu näiteks peruu palsam, mesi vm maitseained) ning sel on odavamast materjalist ebahühtlasem filter.⁵³ Illegaalsete tubakatoodete tarbimine lisab riski inimeste tervisele, mistõttu illegaalsete sigarettide vähendamise eesmärgiks ei saa pidada ainult aktsiisilaekumise seisukohalt vaid vajalik ka inimeste tervise kaitsmiseks. Kuna rahandusministrite kokkuleppe alusel on Eesti riik kohustatud aastaks 2018 tõstma sigaretiaktsiisi vähemalt 40,6%, tuleks sigarettide aktsiisimaksude tõstmisel kaaluda proportsionaalse ja fikseeritud maksumäära osakaalude muutmist aktsiisimääras. Autori arvates on otstarbekam tõsta aktsiisi proportsionaalse aktsiisimäära osas, mis suurendab riigieelarve tulusid ning piirab ühtlasi ka illegaalset kaubandust.

Lisaks aktsiisimäära muutusele oleks vajalik muuta sigarettide salakaubaveoga seotud karistused karmimaks. Autori arvates tuleks tugevdada piirikontrolli kolmandate riikidega ja tolliametnikele

---

⁵³ Eesti Tarbijakaitse Liit, „Tarbija nuriseb Philip Morrisse sigarettide üle“, <www.tarbijakaitse.ee/modules.php/modules/forums/admin/photocart/modules.hp?op=modload&name=News&file=article&sid=186> (07.04.2011).

anda rohkem õigusi ja pädevusi EL-s liikuvate kaupade ja inimeste kontrolli teostamiseks. Samuti tuleks mõjutada tarbijaid ostma legaalseid tubakatooteid. Nimetatud tegevused on tihedalt seotud aktsiisimäära muutusega ja peaksid toimuma vahetult koos aktsiisimäära tõusuga, et muuta maksudest kõrvalehoidumine võimalikult väheatraktiivseks.

Võttes arvesse tubakaaktsiisi laekumise Eesti Vabariigi eelarvesse autor tuli järeldusele, et aktsiisimaksu olulisemaks funktsiooniks on piirata sotsiaalselt kahjulike kaupade tarbimist, kuid lisaks on antud maks ka heaks sissetulekuks riikide eelarvetes. Eestis aktsiisimaksuga on maksustatud alkohol, tubakatoodet, kütus ning elektrienergia. Tubakaaktsiisi tulu riigieelarves moodustab keskmiselt 2,31% kogu Eesti maksutuludest. Tubakaaktsiisi laekumine sõltub aktsiisimaksu kerkimisest ja legaalsete sigarettide tarbimisest. Eelpool toodule tuginedes võib teha järelduse, et maksumäära tõustes riigieelarve tulud küll järsult suurenevad, kuid pikemas perspektiivis jääb osa maksust seoses koguste vähenemisega siiski riigi eelarvesse laekumata, milles oluline roll piiriäärsetes piirkondades maksukonkurentsil ja kogu Eesti illegaalsel kaubandusel.

2. ERAISIKUD TUBAKATOODETE KÄITLJATENA SISEMAAL JA PIIRIL

2.1. Suitsetamise levik Eestis, legaalsed vs illegaalsed sigaretid

Salakauba vedu on üheks suureks probleemiks Eestis, kuna legaalsete sigarettide tarbimine väheneb ja illegaalsete sigarettide osakaal kasvab. Et tuua esile toimunud muutused läbi aegade, oleks vaja kokku võtta legaalsete vs illegaalsete sigarettide tarbimise põhjuseid ja osakaalu. Järgnevalt annabki autor selle kohta käiva ülevaate toetudes nii suitsetamise levikule Eestis, legaalsete vs illegaalsete sigarettidele.

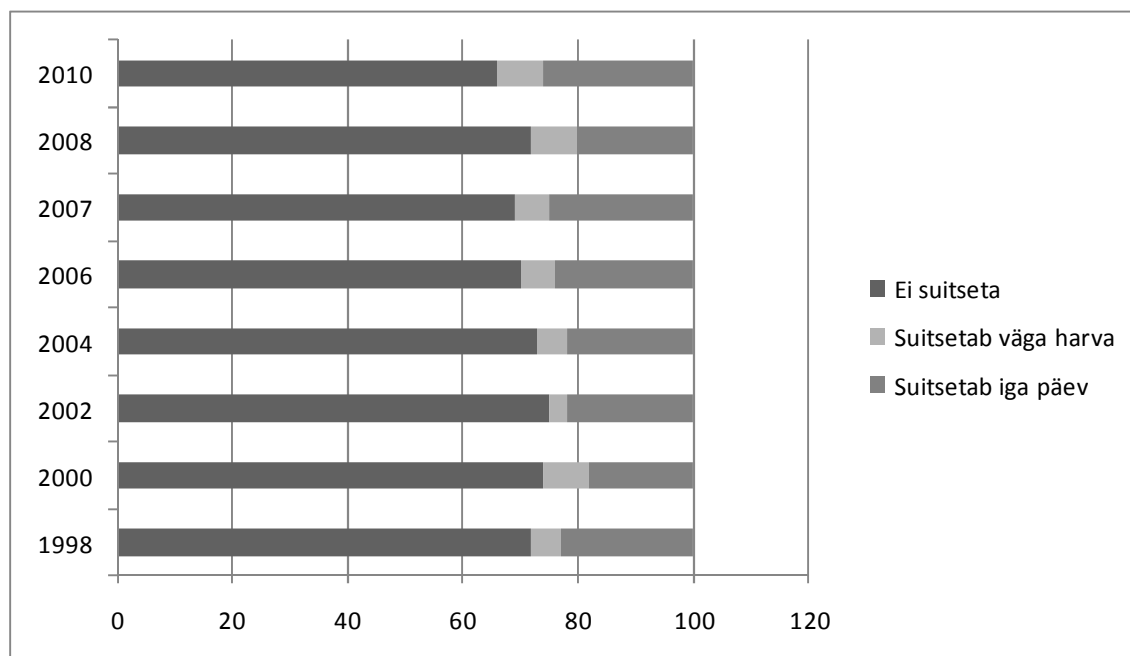
Tubakatoodete maksustamise mõju vähendavateks teguriteks võivad aga olla näiteks salasigaretide tarbimine ja tubakatoodete ostmine naaberriikidest, kus on odavamad hinnad. Eesti Konjunktuuriinstituudi (edaspidi EKI) poolt tehtud uurimusest selgub, et kuna Venemaal on sigarettide hinnatase odavam kui Eestis, siis on need sigarettide hankimisel peamisteks sihtriikideks.

Suitsetamisharjumuste uurimisel on arvesse võetud nii legaalsete kui ka illegaalsete sigarettide tarbimist ning uuring põhineb 18-74 aastaste hinnangutel. Uuritud on suitsetajate osakaalu ning suitsetamise segadust, st kas tegemist on igapäevase suitsetamisega või suitsetatakse harvemini. Tulemusi on võrreldud EKI varasemate uurimuste andmetega, neist esimene viidi läbi 1979. aastal.⁵⁴

Täiskasvanud elanikkonnast suitsetas 2005. aastal 27% (seejuures oli igapäeva-suitsetajaid 21% ja harvem suitsetajaid 6%) 2006. aastal 30% (seejuures oli igapäeva-suitsetajaid 24% ja harvem suitsetajaid 6%), 2007. aastal 31% (seejuures oli igapäeva-suitsetajaid 25% ja harvem suitsetajaid 6%) ja 2008. aastal 28% (seejuures oli igapäeva-suitsetajaid 20% ja harvem suitsetajaid 8%). võrreldes 2007. aastaga on suitsetajate osakaal 3%-punkti vähenenud pole muutusi aset leidnud. 2010. aastal igapäevasuitsetajaid oli 26,2%, juhusuitsetajaid 8%, endiseid suitsetajaid 23,8% ja mittersuitsetajaid 42,1%. Pikema perioodi võrdlus näitab, et kui 1990ndate lõpus oli suitsetajate osakaaluks 28%, siis 2000ndate alguses see mõnevõrra vähenes, hakates aga aastatel 2003-2004 taas tõusma (vt joonis 1). Igapäeva-suitsetajad märkisid küsitlusel ka kogused, kui palju sigarette

⁵⁴ Ahermaa, E., *Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis 2008*, (Tallinn: Eesti Konjunktuuriinstituut 2009), 1-31, lk 5.

nad keskmiselt päevas suitsetavad, tulemustest järeldus, et keskmine igapäeva-suitsetaja poolt tarbitav kogus on nende endi hinnangul 15 sigaretti päevas. Need, kes suitsetavad vahetevahel, teevad seda enamasi mõnel üritusel või konkreetses seltskonnas ning seega ei tarbi sigarette iga päev.⁵⁵

Joonis 1. Suitsetamise levik Eestis⁵⁶

Sarnaselt varasemate aastatele on suitsetamise ja vanuse vahel järgmine seos: mida noorem on elanikkond, seda suurem on suitsetajate osakaal. Samas on alla 30-aastaste hulgas teistest vanusegruppidest enam neid, kes ei suitseta iga päev, vaid harvem. Hariduse järgi on suitsetajaid kõige vähem kõrgharidusega elanike hulgas (19%), samas alg- või põhiharidusega elanike seas on suitsetajaid 41%. Regionaalselt on suitsetajaid enim Kirde-Eesti ning Põhja-Eesti inimeste seas. Keskmisest enam on suitsetajaid ka väiksema sissetulekuga elanike hulgas.⁵⁷

Meeste ja naiste lõikes saab suitsetajate osakaalu kohta teha võrdlusi lisaks viimastele aastatele ka 1970ndate, 1980ndate ning 1990ndate lõpuga, mil EKI viis läbi vastavad uuringud. Tabelis 5 toodud tulemustest on näha, et 1979. ja 1989. aastal suitsetas Eestis kolmandik täiskasvanutest, seejuures peaaegu iga viies naine. 1970ndate ja 1980ndate lõpuga võrreldes on suitsetamine vähenenud meeste seas ning kasvanud naiste hulgas.⁵⁸

⁵⁵ Ahermaa, E., *Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis 2008*, supra nota 54, lk 5.

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ *Ibid.*

Tabel 5: Suitsetajate osakaal soo järgi, % vastanutes ⁵⁹

	1979	1989	1999	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mehed	49	48	38	40	38	37	38	40	36
Naised	18	19	20	23	21	21	22	22	20
Keskmiselt	34	34	29	30	27	27	30	31	28

Küsitlusel uuriti elanike käest, kuidas on nende suitsetamisharjumused 2008. aasta jooksul muutunud ning mis oli muutuste põhjuseks. Tulemustest selgus, et 2008. aasta jooksul suitsetanutest hakkas 38% suitsetama vähem ning 6% loobus sellest üldse, samas 6% hakkas suitsetama rohkem; oma harjumusi ei muutnud pooled suitsetajad. Suitsetamist vähendanuid või sellest loobunuid oli enim üle 64-aastaste hulgas. Keskmisest rohkem vähendasid suitsetamist ka maaelanikud ning regionaalselt Lääne-Eesti inimesed, samuti kõrgemasse tulugruppi kuuluvad elanikud. Kõige vähem muutsid oma harjumusi Kirde-Eesti suitsetajad ning mitte-eestlased.

Suitsetamisharjumuste muutmist mõjutas enim 2008. aastal aset leidnud tubakatoodete aktsiisimäära tõusudest tingitud sigarettide kallinemine. Suitsetamist vähendanud või sellest loobunuid oli enim üle 64-aastaste hulgas. Keskmiselt rohkem vähendasid suitsetamist ka maaelanikud ning regionaalselt Lääne-Eesti inimesed, samuti kõrgemasse tulugruppi kuuluvad elanikud, Kõige vähem muutsid oma harjumusi Kirde-Eesti suitsetajad ning mitte-eestlased.⁶⁰

Sigarettide ostmisel eelistab enamus suitsetajatest legaalseid sigarette, kuid suur osa suitsetajaid teeb mõnikord või pidevalt valiku ka illegaalsete sigarettide kasuks. Käesolevas alapeatükis leiab käsitlemist legaalseste sigarettide eelistamine ning selle põhjused.

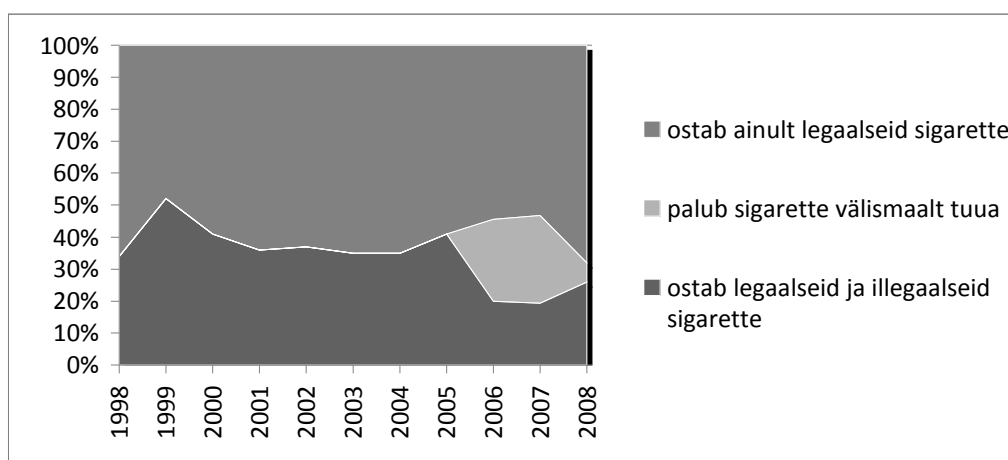
Ainult legaalseid sigarette ostis 2008. aastal enda hinnangul 74% suitsetajatest (2007. aastal 76% samasugune olukord oli ka 2006. aastal). Legaalseste sigarettide eelistajaid on enim suurema sissetulekuga ning kõrgharidusega suitsetajate hulgas, samuti tallinlaste, naiste ja eestlaste seas. Kui võrrelda eelistuste muutumist ajas, siis nähtub, et legaalseste sigarettide eelistajaid oli oluliselt vähem 1990ndate lõpus, mil iga teine suitsetaja ostis ka illegaalsete sigarette. 2000ndatel on legaalseid sigarette hakatud rohkem eelistama ning peale Eesti liitumist EL muutus olukord ka piirikaubanduse osas.

⁵⁹ Ahermaa, E., *Illegaalseste tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis 2008*, supra nota 54.

⁶⁰ *Ibid.*

Kuna Eestis on olemas nii sise- kui ka välispiir, siis vähemalt 18 aasta vanune reisija võib EL liikmesriigist Eestisse toimetada isiklikuks tarbimiseks aktsiisivabalt 800 sigaretti, 400 sigarillot, mis ei kaalu rohkem kui kolm grammi tükk, 200 sigarit, üks kilogramm suitsetamistubakat ja närimistubakat. Või väljapoolt EÜ territooriumi võib reisija Eestisse toimetada aktsiisivabalt 40 sigaretti, 100 sigarillot, 50 sigarit või 50 grammi suitsetamistubakat või närimistubakat.⁶¹

Seda võimalust on kasutatud naaberriikidest sigarettide hankimisel, kuna Lätis, ja Venemaal on sigarettide hinnatase olnud Eesti omast madalam. EKI viis 2006. aastast metoodikasse sisse muudatuse, nimelt hakati eraldi uurima ka sigarettide välismaalt hankimist. Viimast saab ühelt poolt liigitada legaalseks tegevuseks (juhuks kui suitsetaja toob endale sigaretti isiklikuks tarbeks lubatud koguses), teiselt poolt on aga tegemist illegaalse kaubandusega (juhul kui suitsetajale toob sigaretti üle piiri keegi teine ja müüb need talle Eestis). Selliseid suitsetajaid oli 2008. aastal 6%, kes enda hinnangul illegaalseid sigarette ei otnud, samas aga palusid kellelgi teisel endale sigarette raha eest välismaal tuua või ostsid teiste poolt välismaalt toodud ja müügiks pakutud sigarette (võrreldes 2007. aastaga, on osakaal vähenenud 4%-punkti). Enda sellist ebaseaduslikku tegevust legaalseks hindavaid suitsetajaid on piirkondlikult enim Lõuna-Eestis ja Kirde-Eestis.⁶²

Joonis 2. Legaalse ja illegaalse sigarettide vahel valik⁶³

Legaalseid sigarette eelistavad suitsetajad märkisid küsitlusel oma eelistuste peamiseks põhjusena (vt joonis 2), et salakaupa ei soovi nad osta põhimõtteliselt (märkisid eelkõige alla 30-aastased). See oli peamiseks põhjuseks ka 2007. ja 2006. aastal, kuid siis märkis seda väga tähtsa põhjusena rohkem suitsetajaid. Oluliseks põhjuseks on jätkuvalt ka arvamus, et salasigarettide kvaliteet on halb. Salasigarette peetakse tervisele ohtlikuks, seega hinnatakse legaalse sigarettide kvaliteeti

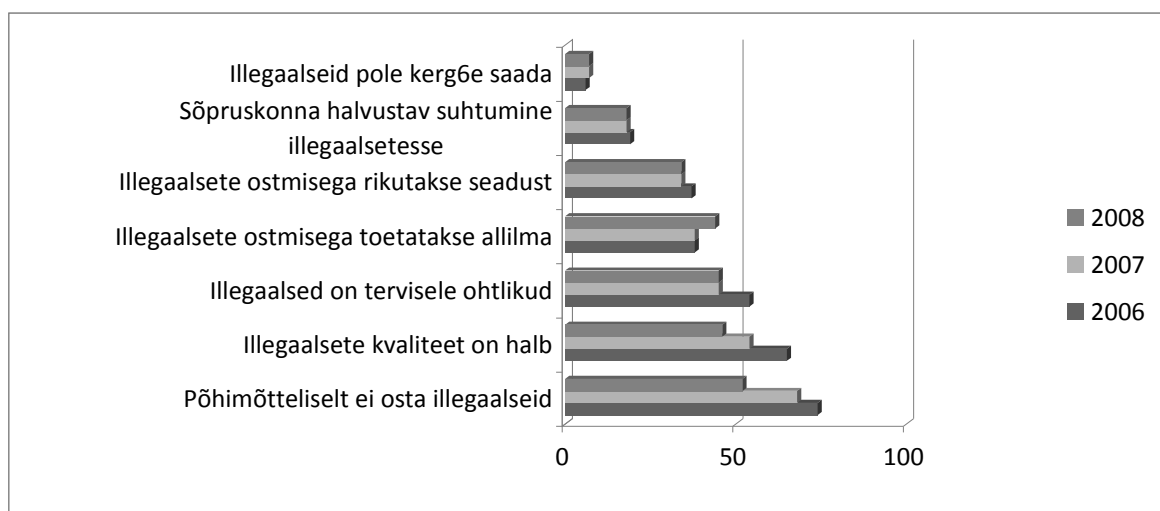
⁶¹ Alkoholi-, tubaka-, kütuse-, elektriaktsiisi seadus, *supra nota* 1, § 57¹.

⁶² Ahermaa, E., Illegaalse tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis 2008, *supra nota* 22, lk 7.

⁶³ *Ibid.*

usaldusväärsemaks ning rohkem kontrollitumaks (ehkki osa illegaalselt müüdavaid sigarette on seaduslikult ja kontrollitult toodetud, kuid illegaalselt müüdnud) (vt. Joonis 3). Samas hinnati 2008. aastal halba kvaliteeti ja ohtu tervisele vähem tähtsaks kui varasemalt. Peaaegu pooled legaalsed sigarettide suitsetajad märkisid, et nende majanduslik olukord võimaldab osta seaduslikku kaupa ning see on need jaoks väga oluline põhjus. Sarnaselt varasematele aastatele ei soovi kolmandik legaalsete sigarettide eelistajatest illegaalset kaupa osta, et mitte rikkuda seadusi ning toetada allilma. Vähem oluliste põhjustena nimetati sõpruskonna halvustavat suhtumist illegaalsete sigarettide tarbimisse ning salasigaretide rasket kättesaadavust.⁶⁴

Joonis 3: Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused (koostatud Evelini Ahermaa poolt⁶⁵)

Illegaalsete sigarettide tarbimise peapõhjuseks on aastaid olnud legaalsete sigarettidega võrreldes odavam hind, mis oli määravaks faktoriks ka 2008. aastal (enim märkisid väiksema sissetulekuga inimesed ning mõnevõrra oluline 10%-le illegaalsete sigarettide ostjatele. Tabelis 6 on näha, et see oli väga oluline 90%-le ning mõnevõrra oluline 10%-le illegaalsete sigarettide ostjatele. Mõnevõrra oluline on salasigaretide ostjatele ka asjaolu, et nende kättesaadavus on kerge (enim nimetatud Kirde-Eesti elanikud). Seda, et sigaretimark, mida soovitakse tarbida, pole legaalses kaubandusvõrgus saadaval, oli väga oluliseks põhjuseks igale viiendale ning mõnevõrra oluline 15%-le illegaalsete sigarettide ostjale (märkisid Venemaalt pärit sigarettide suitsetajad). Küsitluse andmetel ostetakse Eestis salasigaretidest kõige enam järgmisi marke: More, L&M, Bond, Marlboro.⁶⁶

⁶⁴ Ahermaa, E., Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis 2008, *supra nota* 22.

⁶⁵ *Ibid.*

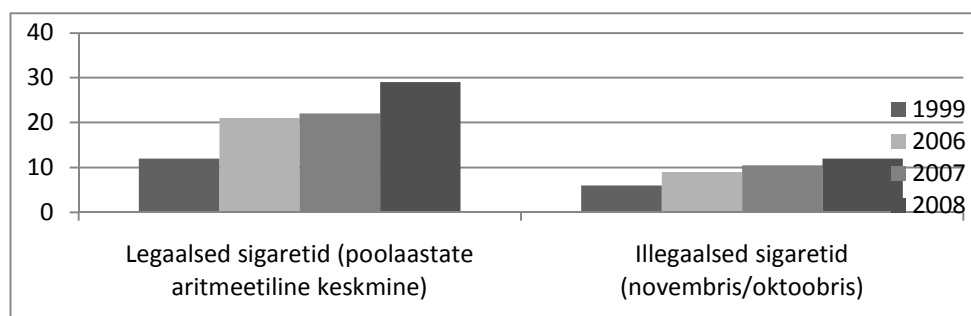
⁶⁶ *Ibid.*

Tabel 6: Illegaalsete sigarettide ostmise põhjused 2008. aastal, % illegaalsete sigarettide ostjatest (koostatud Evelini Ahermaa poolt⁶⁷)

	Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Pole oluline	Ei oska öelda
Illegaalsed sigaretid on odavamad	90	10	0	0
Illegaalsed sigaretid on kergesti kättesaadavad	13	26	37	24
Mark, mida tarbitakse, pole legaalselt saadaval	23	15	40	22

Eelnevast järeldus, et enamasti on legaalsete ja illegaalsete sigarettide hinnavahe salaturu leviku määravaks faktoriks. Kuna tubakatoodetele rakendatakse aktsiisimaksu, siis sellest tulenevalt on legaalsete sigarettide hind oluliselt kõrgem, lisaks tuleb legaalselt toodetelt tasuda ka käibemaks. Riigimaksudest kõrvalehoidmine võimaldab müüjatele pakkuda kaupa odavamalt ning teenida maksmata maksude arvel kasumit.⁶⁸

EL liikmena tuleb Eestil harmoneerida tubakatoodete aktsiisipoliitika EL nõuetele vastavaks, üleminekuperiood on aastani 2010. Eestis on sigarettide aktsiis olnud nõutavast miinimumtasemest madalam ning selleks, et sigarettide hinnatõusu kiirendada, tõsteti 2008. aastal kahel korral sigarettide aktsiisimäära. Joonisel 4 toodud hinnavõrdlusest nähtub, et legaalsete sigarettide keskmine hind tõusis 2008. aastal 28.9 kroonini, millega kaasnes ka illegaalsete sigarettide hinnatõus. 1990ndate lõpus olid illegaalsed sigaretid keskmiselt kaks korda odavamad kui legaalsed, perioodil 2005-2006 oli hinnaerinevus 2,4-kordne, 2007.aastal vähenes see 2,1-kordseks ning 2008. aastal kasvas taas 2,4-kordseks (seega on suurenenud illegaalsete sigarettide hinnaeelis).⁶⁹

Joonis 4: Sigarettide keskmine hind (koostatud Evelini Ahermaa poolt⁷⁰)

⁶⁷ Ahermaa, E., Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis 2008, *supra nota* 22, lk 17.

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ *Ibid.*

Järgnev illegaalsete sigarettide ostmise ja tarbimise analüüs tugineb suitsetajate hinnangutele oma isiklike kokkupuudete kohta salasigaretidega. Tulemustest järeldub, et enda hinnangul ostis 2008. aastal salasigarette 26% suitsetajatest., seejuures ostis 7% suitsetajatest neid pidevalt, 6% vahetevahel ning 13% väga harva(vt joonis 4). Samas oli illegaalsete sigarettide ostjate osakaal tegelikkuses suurem nende arvel, kes enda hinnangul salasigarette ei ostnud ja ei tarbinud, kuid palusid kellelgi teisel endale sigarette raha eest välismaalt tuua või ostsid teiste poolt välismaalt toodud ja müügiks pakutud sigarette (mis klassifitseerib samuti illegaalseks kaubanduseks).⁷¹

Niisiis suitsetajate osakaal uuringu alusel on perioodi 1996-2010 jooksul jäänud vahemikku 25%-33% äiskasvanud elanikkonnast. Tarbijauuringutega läbiviidud küsitluse tulemusena selgus, et mehi on suitsetajate hulgas kaks korda rohkem kui naisi ja mehed on enam hinnatundlikumad kui naised. EKI uurimistulemustele tuginedes võib väita, et naiste suitsetamise levimus on küll käesoleval sajandil suuresti tõusnud, kuid kui vaadata lühiajalist hinnamuutuste mõju, siis võrreldes meestega on hinnamuutuste tagajärjel vähenenud just tubakatoodete tarbimine naiste poolt. Analüüsidest Eestis EKI poolt teostatud tarbijauuringuid, selgub, et nii meeste kui naiste hulgas on kõige enam igapäevasuitsetajaid töötute seas. Antud tulemus on põhjendatud, sest paljudele inimestele on suitsetamine kui võimalus aega viita või stressi maandada. Samuti kinnitavad antud järeldust ka varasemad teiste riikide uurimused, mis viitavad sellele, et suitsetajaid on rohkem madalama haridustasemega inimeste hulgas, kes on tööturul vähem konkurentsivõimelised. Selleks, et hinnata tarbimise mahtu, on lisaks suitsetajate arvule vajalik informatsioon ka igapäevasuitsetajate tarbimise mahtude kohta päevas. EKI poolt teostatud tarbijauuringute põhjal on näha, et tarbimise maht päevas on jäänud viimasel neljal aastal samaks, olles keskmiselt 15 sigaretti päevas, mis on varasemate EKI poolt teostatud uuringutulemustega võrreldes isegi suurenenud.

Autori arvates ei ole sigarettide hinna tõustes leaalsete müügi koguste muutus mitte niivõrd seotud sigarettide tarbimise muutumisega, vaid leaalsete sigarettide asendamisega illegaalsete sigarettide vastu. Seoses sellega, et illegaalsete tubakatoodete puhul ei saa tarbija kindel olla selle kvaliteedis, lisab see veelgi riski inimeste tervisele, mistõttu ei ole illegaalsete sigarettide vähendamise eesmärk oluline mitte ainult aktsiisilaekumise seisukohalt vaid vajalik ka inimeste tervise kaitsmiseks. Autori arvates on otstarbekas tõsta aktsiisi proportsionaalse aktsiisimäära osas, mis suurendab riigieelarve tulusid ning piirab ühtlasi ka illegaalset kaubandust.

---

⁷¹ Ahermaa, E., Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis 2008, *supra nota* 22, lk 17.

2.2. Süüteod sigarettide käitlemisel

Oluliseks momendiks on kindlasti olukord, kus süütegu jääb väärteo raamidesse või on tegemist juba kriminaalsüüteo tunnustega. Alates 2011 aastast seadusesse oli sisse viidud parandus, täpsemalt „suure koguse mõiste“, tänu millele olukord oli küll parandatud, aga mitte piisavalt.

2011. aasta järgi on võimalik saada kriminaalkurjategijaks juba kolme sigaretipaki üle tollipiiri toimetamisel, mis eeldab seda et tegemist on korduva rikkumisega ja isikut on juba eelnevalt väärteo korras sama teo eest karistatud. Samas Euroopa teisest liikmesriigist Eestisse tulles võib isik toimetada Eestisse sigarette korduvalt kuni 10 kasti ja ikka saada karistuse väärteo korras, kriminaalsüüteo tunnuseks on siin ainult suure koguse toimetamine ehk siis koguse, mis ületab 10 kasti sigarette. See on autori meelest väga oluline erinevus isikute karistamisel samasisuliste süütegude eest, ainuke süüteo sisu erinevus seisneb selles, et kas tegu pandi toime ületades EL välispiiri või EL sisepiiril.

Ei varasemas ega kuni 2011 aastani kehtivas õiguses ei olnud tubakatoodete suure koguse mõistet eraldi määratletud, samas alkoholi suure koguse mõiste on seadusandlikult määratud juba seaduse jõustumisest alates ja selleks piiriks on kogus, mis ületab 10 liitrit absoluutalkoholi. Ehk siis alates 10 liitri absoluutalkoholi käitlemisest on süütegu kriminaliseeritud, mis eeldab loomulikult et on tegemist alkoholiga, mille käitlemine on seadusega keelatud. TubS II § 6 lg 2 sätestab, et isiku valduses oleva tubakatoodete hulga määramisel kaubanduslikuks koguseks kohaldatakse alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadust. Tubakatoodete "suurest" kogusest ei rääkinud ei tubakaseadus ega alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi praktikas oli leitud, et mingi kaubakoguse "suurena" käsitamisel tuleb üldjuhul juhinduda karistusseadustiku rakendamise seaduse (edaspidi KarSRakS) § 8 p-s 2 sätestatud suure kahju mõistest. See tähendab, et suures koguses kaubaga on tegemist siis, kui selle kauba väärtus ületab kehtivat palga alammäära ühes kuus sajakordselt. Selliste tubakatoodete puhul, mille turuhind ei olnud Eestis välja kujunenud (nt käibes keelatud tubakatooted), tuli tubakatoodete koguse "suuruse" hindamisel lähtuda nendega tarbimisomadustelt kõige lähedasema turul saadaoleva tubakatoote hinnast.⁷²

Füüsiliste isikute poolt võis sellest Riigikohtu otsusest lähtuvalt Euroopa siseselt käidelda salasigarette koguses ligikaudu 25 kasti, ilma et oleks olnud oht, et sinust saab

---

⁷² Tallinna Ringkonnakohtu otsus jätta Harju Maakohtu 27. juuni 2008. a otsuse, põhiseaduslikkuse järelevalve asi nr 3-1-1-3-09, Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium, kohtuotsus, 06.03.2009, lõik 20.1

kriminaalkurjategija. Sellise väärteo puhul oli maksimaalne rahatrahv 300 trahviühikut ehk 18000 krooni ja samuti ei olnud sellise teo puhul eraldi reguleeritud sellise väärteo korduvus. Seda olukorda teadsid suurepäraselt ka kurjategijad, kelle riskid sellise teo toimepanemisel ei olnud suured.

1. jaanuaril 2011 aastal täiendati tubakaseadust § 6 lõikega 2¹ järgmises sõnastuses „käitlemiseks mittelubatud tubakatooteid on suures koguses, kui nende tubakatoodete kogusele vastav arvestuslik aktsiis ületab sajakordselt või enam alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse § 56 lõikes 1¹ nimetatud aktsiisisumma“. Vastavalt Alkoholi-, tubaka-, kütuse-, elektriaktsiisi seaduse § 56 lg (1¹) Sigarettidelt makstakse aktsiisi mitte vähem kui 73 eurot 1000 sigareti kohta ning alates 2012. aasta 1. jaanuarist mitte vähem kui 80 eurot 1000 sigareti kohta.

Autor otsustas välja arvutada tubakatoodete koguse, mis vastaks kehtivas seadusandluses suure koguse mõistele. Võttes arvesse, et sigarettidelt makstakse aktsiisi mitte vähem kui 73 eurot 1000 sigareti kohta ja käitlemiseks mittelubatud tubakatooteid on suures koguses, kui nende tubakatoodete kogusele vastav arvestuslik aktsiis ületab sajakordselt või enam, siis suureks koguseks võib lugeda 100 000 sigaretti, või 10 kasti.

Eesti omab maismaapiiril Venemaaga kolme piiripunkti. Luhamaa, Koidula ja Narva tollipunkt. Vähemalt 18 aasta vanune reisija väljapoolt EL territooriumi võib Eestisse toimetada aktsiisivabalt 40 sigaretti, 100 sigarillot, 50 sigarit või 50 grammi suitsetamistubakat või närimistubakat. Üldjuhul kui neid piirnorme rikutakse, algatatakse esmakordsel rikkumisel väärteomenetlus, mille eest füüsilisele isikule põhikaristusena on ette nähtud rahatrahv⁷³. Välispiiril, ehk maismaapiiril Venemaaga rakendatakse sellise süüteo avastamisel tolliseaduse § 73, mis sätestab: (1) Deklareeritava kauba toimetamise eest ühendusevälisest riigist Eestisse või Eestist ühendusevälisesse riiki tollikontrollist kõrvale hoidudes, kauba deklareerimata jättes, kaupa vale tariifse klassifikatsiooniga või kirjeldusega deklareerides või muul pettuslikul viisil toimides karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.⁷⁴

Autor annab oma töös ülevaate kolme piiripunkti: Luhamaa, Koidula ja Narva 2010. aasta süütegude statistikast. Luhamaa tollipunktis terve 2010 aasta jooksul oli kokku avastatud 592 tubakaalast süütegu, millest kriminaalsüütegusid oli 48 ja väärtegusid 544. Terve aasta jooksul oli Koidula tollipunktis kokku avastatud 391 süütegu, mis jagunesid 327 väärteoks ja 64

⁷³ Karistussedustik, 06.06.2001, jõustunud 01.09.2002 – RT I, 2001,61, 364...RT I, 11.03.2011, 5, §47.

⁷⁴ Tolliseadus, 13.04.2004, jõustunud 01.05.2004 – RT I, 2004, 28, 188...RT I, 18.11.2010, 6, §73.

kriminaalsüüteks. Narva tollipunktis oli 2010 aasta jooksul kokku algatatud 704 süütegu, millest 352 juhul ilmneseid kriminaalsüüteo tunnused (vt Lisa 1). Autori arvates on tegemist väga tõsiste numbritega, mis näitavad tubakaalaste õigusrikkumiste väga suurt arvu ja nõuavad riigilt palju ressursse süütegude menetlemiseks.

Eesti Vabariigi ülejäänud piiri osa võib nimetada sisepiiriks EL. Siin reguleerib vastutust tubakalaste süütegude toimepanemise eest Tubakaseaduse § 39, mis sätestab: Maksumärgistamata või nõuetele mittevastavas müügipakendis või mittenõuetekohases rühmapakendis tubakatoote hoidmise, ladustamise või edasitoimetamise eest kaubanduslikul eesmärgil või kaubanduslikus koguses, samuti sellise tubakatootega kauplemise eest karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut või arestiga.⁷⁵

Piirnormid tubakatoote käitlemisele ja sisseveole Eestisse teisest EL liikmesriigist on reguleeritud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse § 57¹. Reisija pagasis teisest liikmesriigist Eestisse aktsiisivabalt toimetatavad tubakatooted: Vähemalt 18 aasta vanusel reisijal on koos temaga liikuvast pagasis lubatud teisest liikmesriigist aktsiisivabalt Eestisse toimetada tubakatooteid isiklikuks kasutamiseks. Maksu- ja Tolliametil on alust arvata, et tubakatooted ei ole isiklikuks kasutamiseks, kui tubakatoote kogus ületab 800 sigaretti, 400 sigarillot, mis ei kaalu rohkem kui kolm grammi tükk, 200 sigarit, üks kilogramm suitsetamistubakat ja närimistubakat.⁷⁶ Töö autor annab ülevaate Euroopa sisesel piiril, ehk Ikla piiril toimepandud tubakaalastest süütegudest. 2010. aastal oli algatatud 10 väärteomenetlust, millest üheski väärteos ei ilmnenu kriminaalsüüteo tunnused, kuna suure koguse mõiste 2010 aastal puudus, kuigi kogused olid suured: 92 000 tk, 100 000tk, 160 000 tk. 2011. aasta 4 kuu jooksul on avastatud 4 süütegu, on algatatud 2 väärteomenetlust ja 2 juhul ilmneseid kriminaalsüüteo tunnused. Seda põhjustas asjaolu, et 2011.aasta algul sai seadusandlikult lahenduse „suure koguse“ määratlemine, milleks on siis teadaolevalt kogus, mis ületab 10 kasti sigarete ehk siis 100 000 tükki.

Analüüsidest teadaolevaid andmeid autor leidis, et isikute karistuspoliitika samasisuliste süütegude eest on väga erinev. Oluline on siin ainult see, kas isik rikub tubakaalaseid norme väljastpoolt EL sisenemisel või tubakatoote käitlemisel EL liikmesriigist Eestisse või Eestis sees. Juhul, kui füüsiline isik välispiiril jääb vahele teistkordselt ehk korduvalt, algatatakse tema suhtes kriminaalmenetlus, kui ta toob üle piiri rohkem kui kaks pakki sigarete. Sisepiiril algatatakse kriminaalmenetlus alles siis, kui sigarettide kogus ületab „suure koguse“ mõistet, ehk 100 000

---

⁷⁵ Tubakaseadus, 04.05.2005, jõustunud 05.06.2005 - RT I 2005, 29, 210 ... RT I 2010, 5, § 39

⁷⁶ Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, *supra nota* 1, § 57¹.

sigaretti. Näiteks, praktika jooksul autor puutus kokku isikuga, kelle suhtes oli algatatud 7 väärteomenetlust tubakaseaduse alusel, kuid kuna tema kogused jäid alla seaduses sätestatud suure koguse, siis kriminaalsüüteo tunnuseid ei ilmnunud ja süüteod lahendati väärteo korras. Autori arvates tuleks isikute võrdseks kohtlemiseks karistuspoliitiliselt sigarettide toimetamisel EL liikmesriigist tuua seadusesse sisse korduvuse mõiste, et isikutel ei oleks võimalik korduvalt toimetada riiki kuni 10 kasti sigarette ja saades selle eest ainult väärteolise karistuse. Seoses korduvväärteoga on ka siin mõistlik olukord kriminaliseerida, mis aitaks vähendada illegaalsete sigarettide sissevedu näiteks Lätist ja tõkestaks levikut Eesti territooriumil ja tagaks riigieelarvesse parema tubakaaktsiisi laekumise.

Analüüsidest Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt tehtud uurimustest selgub, et täiskasvanud elanikkonnast 2010. aastal igapäevasuitsetajaid oli 26,2%, juhusuisetajaid 8%, endiseid suitsetajaid 23,8% ja mittesuitsetajaid 42,1%. Selle uurimuse näitel võib väita, et suitsetajate osakaal on suur. Mida rohkem suitsetajaid meil riigis on, seda rohkem tubakaaktsiisi laekub riigieelarvesse. Kontrolli tõhustamine aitaks vähendada illegaalsete sigarettide sissevedu ja tõkestaks levikut Eesti territooriumil ja tagaks riigieelarvesse parema tubakaaktsiisi laekumise.

Autori arvates tuleks isikute võrdseks kohtlemiseks karistuspoliitiliselt sigarettide toimetamisel EL liikmesriigist tuua seadusesse sisse korduvuse mõiste, et isikutel ei oleks võimalik korduvalt toimetada riiki kuni 10 kasti sigarette ja saades selle eest ainult väärteolise karistuse. Suure koguse määratlemine seaduses on väga oluline. Kurjategijad saavad toimetada salasigarette vähemas koguses, kuna 10 kasti ületamisel on oht saada kriminaalkurjategijaks. Vaatamata sellele, et alates 01.01.2011 aastast on seadust täiendatud „suure koguse“ mõistega, kahjuks see ei muuda olukorda tervikuna. Lahendamist vajab veel seadusandlikult korduvväärtegu sisepiiril. Autori arvates tuleks kiiremas korras seadusesse sisse tuua korduvuse mõiste, et isikutel ei oleks võimalik korduvalt toimetada riiki kuni 10 kasti salasigarette ja saada selle eest ainult väärteolise karistuse. See aitaks vähendada illegaalsete sigarettide sissevedu ja tagaks riigieelarvesse parema tubakaaktsiisi laekumise.

KOKKUVÕTE

Antud lõputöö teema on füüsilised isikud tubakatoodete käitlejatena. Lõputöö probleem seisnes selles, et EL siseselt maksumäär küll ühtlustatakse, kuid endiselt jääb alles maksukonkurents kolmandate riikidega, mistõttu on võimalik, et ka Eestil võib tubakaaktsiisi laekumine hoopiski langeda. Aktsiisimaksu tõustes on illegaalsete sigarettide osakaalu suurenemine tõenäoline. Lõputöö eesmärgiks oli analüüsida füüsiliste isikute käitumist tubakatoodete käitlemisel.

Selleks et töö eesmärki saavutada püstitati esimeseks uurimisülesandeks ülevaade tubakatoodete tarbimisest Eestis. Tubakatoodete tarbimine on levinud probleem Eestis ja selle vähendamiseks pole efektiivsemat ega kindlamat vahendit kui õige maksupoliitika. Samuti tubakatoodete tarbimise mõjutamisel oluline roll on tarbijal, tootjal ja valitsusel. Tubaka leviku vähendamise meetmeid võib liigitada kahte rühma: nõudluse vähendamine ja tubaka varustamise vähendamine. Uue nähtusena on aga esile kerkinud piraatsigarettide turg, mille üheks riski maandavaks teguriks on maksumärkide süsteem.

Teine uurimisülesanne oli analüüsida tubakaaktsiisimaksu Eesti Vabariigi eelarve ühe osana tulubaasis. Olles andnud ülevaate tubakaaktsiisimaksust ja selle laekumisest Eesti Vabariigi eelarvesse autor tuli järeldusele, et aktsiisimaksu olulisemaks funktsiooniks on piirata sotsiaalselt kahjulike kaupade tarbimist, kuid lisaks on antud maks ka heaks sissetulekuks riikide eelarvetes. Eestis aktsiisimaksuga on maksustatud alkohol, tubakatoodet, kütus ning elektrienergia. Tubakaaktsiisi tulu riigieelarves moodustab keskmiselt 2,31% kogu Eesti maksutuludest. Tubakaaktsiisi laekumine sõltub aktsiisimaksu kerkimisest ja legaalsete sigarettide tarbimisest. Autori poolt koostatud tabeli järgi võib teha järelduse, et maksumäära tõustes riigieelarve tulud küll järsult suurenevad, kuid pikemas perspektiivis jääb osa maksust seoses koguste vähenemisega siiski riigi eelarvesse laekumata, milles oluline roll piiriäärsetes piirkondades maksukonkurentsil ja kogu Eesti illegaalsel kaubandusel.

Kolmas uurimisülesanne oli anda ülevaade suitsetamise levikikust Eestis, legaalsetest vs illegaalsetest sigarettidest. Analüüsi tulemusel selgus, et sigarettide hinna tõustes legaalsete müügi koguste muutus ei ole mitte niivõrd seotud sigarettide tarbimise muutumisega, vaid legaalsete sigarettide asendamisega illegaalsete sigarettide vastu. Seoses sellega, et illegaalsete tubakatoodete

puhul ei saa tarbija kindel olla selle kvaliteedis, lisab see veelgi riski inimeste tervisele, mistõttu ei ole illegaalsete sigarettide vähendamise eesmärk oluline mitte ainult aktsiisilaekumise seisukohalt vaid vajalik ka inimeste tervise kaitsmiseks. Autori arvates on otstarbekas tõsta aktsiisi proportsionaalse aktsiisimäära osas, mis suurendab riigieelarve tulusid ning piirab ühtlasi ka illegaalset kaubandust.

Neljas uurimisülesanne oli analüüsida süütegude jagunemist väär- ja kuritegude suhtes välispiiril ja sisepiiril. Autori arvates tuleks isikute võrdseks kohtlemiseks karistuspoliitiliselt sigarettide toimetamisel EL liikmesriigist tuua seadusesse sisse korduvuse mõiste, et isikutel ei oleks võimalik korduvalt toimetada riiki kuni 10 kasti sigarette ja saades selle eest ainult väärteolise karistuse. Suure koguse määratlemine seaduses on väga oluline. Kurjategijad saavad toimetada salasigarette vähemas koguses, kuna 10 kasti ületamisel on oht saada kriminaalkurjategijaks. Vaatamata sellele, et alates 01.01.2011 aastast on seadust täiendatud „suure koguse“ mõistega, kahjuks see ei muuda olukorda tervikuna. Lahendamist vajab veel seadusandlikult korduvväärtegu sisepiiril. Autori arvates tuleks kiiremas korras seadusesse sisse tuua korduvuse mõiste, et isikutel ei oleks võimalik korduvalt toimetada riiki kuni 10 kasti salasigarette ja saada selle eest ainult väärteolise karistuse. See aitaks vähendada illegaalsete sigarettide sissevedu ja tagaks riigieelarvesse parema tubakaaktsiisi laekumise.

Autor leiab, et lõputöös püstitatud eesmärk täideti. Lõputöö lisas on ülevaade kolme piiripunkti süütegude statistikast 2010. aastal, mille abil on lihtne aru saada tubakaalaste süütegude jagunemisest.

SUMMARY

The subject of this diploma thesis is Natural Persons as Tobacco Distributors. It is written in Estonian and has 46 pages (the main part consisting of 44 and the appendix consisting of 2 pages). A total of 28 sources of information have been used. The considered topic is urgent, because there is an ongoing effort on the part of the EU aimed at the full consolidation of the tax bases and tax rates for tobacco products in all EU member states. This would prevent tax rate competition between the member countries, but would lead to a rapid increase of the retail prices in those member countries having low excise taxes.

The goal of this paper is the analysis of the behavior of natural persons involved in tobacco product distribution. The following research areas have been investigated in order to reach this goal:

1. Firstly, an overview of tobacco product consumption in Estonia is given.
2. Secondly, the author analyses the proportion of the tobacco excise tax revenues as part of the overall tax revenues of the Estonian State budget.
3. Thirdly, the author gives an overview of the popularity of smoking in Estonia, detailing both legal and illegal cigarette usage.
4. Fourthly, the author analyses the division of crimes into misdemeanors and criminal offenses.

In the paper, the author uses the qualitative data acquisition method, i.e. the collection and analysis of literature, acts of law and other documents. Based on that, the author derives his opinion towards the research problem.

The author comes to the conclusion, that in order to achieve an equal treatment of cigarette distribution coming from EU member states by the penal policy, the notion of “repeat offense” has to be introduced into law in an immediate manner.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Ahermaa, E. 2009. Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis 2008. Tallinn: Eesti Konjunktuuriinstituut
- Ahermaa, E. 2002. Tubakaaktsiisi harmoneerimisega kaasnevad muutused Eesti majanduses. Tallinn: Eesti Konjunktuuriinstituut 2002
- Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 04.12.2002, jõustunud 01.04.2003 - RT I 2003, 2, 17 ... RT I 2010, 6
- Tubakaseadus, 04.05.2005, jõustunud 05.06.2005 - RT I 2005, 29, 210 ... RT I 2010, 5
- Alkoholi ja tubakatoodete maksumärkide kujundus, tubakatoodete maksumärkide liigid, maksumärkide väljastamise, nendest loobumise ning tubakatoodete maksumärkide lähetamise kord, maksumärkide saatelehe vorm ja selle täitmise kord, 12.04.2006 nr 26, jõustunud 01.07.2006 –RTL 2006, 36, 632... RT I 2010, 7
- Council of the European Union. 2009. Agreement on a reform of excise duties on cigarettes and other tobacco products. Council of the European Union koduleheküljelt www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/111018.pdf välja otsitud 27.03.2011
- Eesti Majanduslugu. 2009. Tubakaaktsiis. Eesti Majanduslugu koduleheküljelt www.eestimajandus.ee/moodul.php?moodul=CMS&Komponent=Lehed&id=304&sm_id=448 välja otsitud 19.03.2011
- Eesti Tarbijakaitse Liit. 2011. Tarbija nuriseb Philip Morrise sigarettide üle. Eesti Tarbijakaitse Liidu koduleheküljelt www.tarbijakaitse.ee/modules.php/modules/forums/admin/photocart/modules.hp?op=modload&name=News&file=article&sid=186 välja otsitud 07.04.2011
- Habicht, J. ja Lipand, A. 2006. Tervishoiutöötajate roll. Tubaka tarbimise leviku vähendamisel. Tallinn: Tervise Arengu Instituut
- Jha, P., Chaloupka, F. J. ja Moore, J. 2006. Disease control priorities in developing countries. Tobacco addiction. Washington (DC): World Bank, 869–885
- Karistusedustik, 06.06.2001, jõustunud 01.09.2002 – RT I, 2001,61, 364...RT I 2011, 5
- Justiitsministeerium. 2010. Salasigarettide rahvusvahelises veos kahtlustatavad peeti kinni. Prokuratuuri koduleheküljelt www.prokuratuur.ee/50846 välja otsitud 28.03.2011
- Lasse, L. 2007. Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest. MaksuMaksja nr 6/7, 1-74

Luk Joossens. 2010. Tubakatoodete maksustamine Euroopa Liidus. www.ro-ro.help-eu.com/pages/Tubakatoodete-maksustamine-Euroopa-Liidus-pressroomcommdetails-995-5-9.html välja otsitud 26.03.2011

Maksu- ja Tolliamet. 2011. Riigieelarve tasumise eelarve. Maksu- ja Tolliameti koduleheküljelt www.emta.ee/index.php?id=1376 välja otsitud 09.04.2011

Maksud.ee kodulehekülg. 2008. Tubakaaktsiis. Maksud.ee koduleheküljelt www.maksud.ee/tubakaaktsiis/07 välja otsitud 28.03.2011

Maksud.ee kodulehekülg. 2008. Planeeritud aastasest maksutulust laekus riigieelarvesse 95,7 protsenti. Maksud.ee koduleheküljelt www.maksud.ee/planeeritud-aastasest-maksutulust-laekus-riigieelarvesse-957-protsenti/01/ välja otsitud 07.04.2011

Mäkipää, A. 2006. Alkoholi- ja tubakaaktsiis. Euroopa parlamendi koduleheküljelt www.circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/tax/article_7323_et.htm välja otsitud 12.03.2011

Nõukogu Direktiiv 2010/12/EL, millega muudetakse direktiive 92/79/EMÜ, 92/80/EMÜ ja 95/59/EÜ tubakatoodete suhtes kohaldatava aktsiisi struktuuri ja määrade osas ning direktiivi 2008/118/EÜ, 16.02.2010

Paat G. ja Aaviksoo, A. 2009. Suitsetamisest loobumise nõustamisteenuste hindamine. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus PRAXIS

Raamatupidamisuudiste portaali. 2009. Tubakaaktsiis. Raamatupidamisuudiste portaali koduleheküljelt www.rup.ee/est/content/view/2064 välja otsitud 21.03.2011

Rahandusministeerium. 2011. Ülevaade majanduse olukorrast, riigieelarve tulude laekumisest ning riigieelarveliste vahendite kasutamisest seisuga 31.12.2010. Rahandusministeeriumi koduleheküljelt www.fin.ee/riigieelarve?id=99173 välja otsitud 10.04.2011

Rahandusministeerium. 2010. Riigieelarve. Rahandusministeeriumi koduleheküljelt www.fin.ee/riigieelarve?id=99173 välja otsitud 08.04.2011

Sunley, E. M., Yurekli, A. ja Chaloupka F. J. 2000. The design, administration, and potential revenue of tobacco excises. Oxford University Press, 409-426

Tallinna Ringkonnakohtu otsus jätta Harju Maakohtu 27. juuni 2008. a otsuse, põhiseaduslikkuse järelevalve asi nr 3-1-1-3-09, Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium, kohtuotsus, 06.03.2009, lõik 20.1

Tolliseadus, 13.04.2004, jõustunud 01.05.2004 – RT I, 2004, 28, 188...RT I 2010, 6

Tubakaseadus, 04.05.2005, jõustunud 05.06.2005 - RT I 2005, 29, 210 ... RT I 2010, 5

Tõnis Elling. 2010. Aktsiisid. Sisekaitseakadeemia koduleheküljelt www.stud.sisekaitse.ee/Elling/Maksususteem/aktsiisid.html välja otsitud 27.02.2011

LISA: ÜLEVAADE KOLME PIIRIPUNKTI SÜÜTEGUDE STATISTIKAST 2010. AASTAL

Autor annab oma töös ülevaate kolme piiripunkti: Luhamaa, Koidula ja Narva 2010. aasta süütegude statistikast. Luhamaa tollipunktis 2010. aasta jaanuari kuus oli avastatud kokku 64 tubakaalast süütegu, millest 2 teo puhul ilmnedid kriminaalsüüteo tunnused ja 62 süütegu kvalifitseerusid väärteoks. Veebruarikuus oli avastatud 77 süütegu, mis jagunesid järgmiselt: 4 kriminaalsüütegu ja 73 väärtegu. Märtsikuus oli 2 süüteomenetlust edastatud maksu-ja tolliameti uurimisosakonna ametnikele kriminaalmenetluseks ja väärteomenetlusi 59, kokku süütegude arv 61. Aprillis oli tuvastatud kokku 35 süütegu, millest 31 läks edasi väärteoks ja 4 kriminaalteoks. Maikuu kokku tuvastati 42 süütegu, millest 4 kriminaalsüüteod ja 38 väärteotunnustega süütegu. Juunikuus oli 2 kriminaalsüütegu ja 47 väärtegu, juulikuus aga 5 kriminaalsüütegu ja 29 väärtegu. Augustis kokku oli 60 süütegu, mis jagunesid järgmiselt: 55 väärtegu ja 5 kriminaalsüütegu. Septembris oli 9 kriminaalsüütegu ja 44 väärtegu. Oktoobris, novembris ja detsembris oli kõikides kuudes ühtne arv tubakaalaseid süütegusid. Oktoobris kokku 8 kriminaalsüütegu ja 31 väärtegu ning novembris 6 kriminaalsüütegu ja 33 väärtegu. Detsembrikuus 2 kriminaalsüütegu ja 37 väärtegu. Terve 2010 aasta jooksul oli kokku avastatud 592 tubakaalast süütegu, millest kriminaalsüütegusid oli 48 ja väärtegusid 544.

Koidula tollipunktis 2010. aastal jaanuarikuus alustati 26 väärteomenetlust ja 3 kriminaalmenetlust. Veebruarikuus oli 2 kriminaalsüütegu ja 33 väärtegu. Märtsikuus alustati 32 väärteomenetlust ja 10 kriminaalmenetlust. Aprillis alustati 27 väärteomenetlust ja 5 kriminaalmenetlust. Maikuu oli algatatud 3 kriminaalsüütegu ja 13 väärtegu. Juuni kuus algatati 23 väärtegu ja 4 kriminaalsüütegu. Juulis 15 kriminaalsüütegu ja 28 väärtegu. Augustis alustati 29 väärteomenetlust ja 5 kriminaalmenetlust. Septembris oli algatatud 4 kriminaalsüütegu ja 29 väärtegu. Oktoobris 6 kriminaalsüütegu ja 37 väärtegu. Novembris oli algatatud oluliselt väiksem arv süütegusid, kokku 20 väärtegu. Detsembris algatati 7 kriminaalmenetlust ja 30 väärteomenetlust tubakaaluste õigusrikkumiste menetlemiseks. Terve aasta jooksul oli Koidula tollipunktis kokku avastatud 391 süütegu, mis jagunesid 327 väärteoks ja 64 kriminaalsüüteoks.

Narva tollipunktis oli 2010 aasta jooksul kokku algatatud 704 süütegu, millest 352 juhul ilmnedid kriminaalsüüteo tunnused.

Luhamaa tollipunkt	Kuud	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
	Väärteomenetlus	62	73	59	31	38	47	29	55	44	31	33	37
Kriminaalmenetlus	2	4		4		2	5		1	2	2	1	
UO kohapeal tehtud otsused			2		4			5	8	6	4	1	
Luhamaa tollipunkt	Väärteomenetlus	23	33	32	27	13	23	28	29	29	37	20	30
	Kriminaalmenetlus	3	2	10	5	3	4	15	5	4	6		7
	Kriminaalmenetlus (korduv)	1	1	8	1	1							